

BERGEN BLIR BEDRE

Valgprogram 2023-2027

Arbeiderpartiet

Kommunevalgprogram for Arbeiderpartiet i Bergen 2023-2027

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by, hvor alle er velkomne. Et godt sted å vokse opp og et trygt sted å bli gammel. Bergen skal være en miljøvennlig by med ren luft, gode nabolag, en bærekraftig byutvikling og et bedre kollektivtilbud. Bergen er Norges eneste menneskerettighetsby. Det forplikter. FNs menneskerettigheter skal være førende for alle politiske valg vi tar.

Verden rundt oss har blitt mer urolig, og vi alle merker økende priser på lommeboken. Da er det helt avgjørende med trygg styring av byen vår. Arbeiderpartiet har de siste årene ryddet opp i en skral kommuneøkonomi og sikret tjenestene som er viktige for folk. Vi vil unngå uheldige kostnadsøkninger og skjerme barn og unge. I tiden vi lever i, er en trygg og rettferdig styring av byen helt avgjørende.

Alle som kan og vil jobbe, skal ha muligheten til det. Vi er opptatt av at mennesker skal trives i jobben. Det skjer gjennom gode fellesskap og trygge arbeidsforhold. Vi vil bidra til, og legge til rette for, at det skapes flere arbeidsplasser i byen og regionen vår. Det skal være enklere å stå lengre i jobb og unge mennesker skal vite at de ikke står alene - at de har fellesskapet i ryggen. Det starter i gode barnehager og en skole med kvalifiserte lærere, der alle barn får utvikle sine evner og får mulighet til å oppfylle sine drømmer.

De store oppgavene løser vi best sammen. I felleskap skaper vi en rettferdig by med små forskjeller. Et Bergen hvor alle har like muligheter til å leve gode liv. Det forutsetter at tjenester og infrastruktur er universelt utformet. Vi skal styrke de offentlige tjenestene og de frivillige organisasjonene som gjør at vi alle kan leve gode liv, og si nei til privatisering som øker forskjeller.

En god oppvekst danner grunnlaget for et godt liv. Arbeiderpartiet vil at alle barn får barnehageplass der de bor. Vi vil ha en inkluderende skole der alle blir sett, og der barn får en oppvekst fri for mobbing. Barn tilbringer nesten like mye tid på SFO som på skolen. Derfor må vi fylle SFO med godt og meningsfullt innhold, og innføre gratis SFO også for 2. klasse. I tillegg til frilek, vil vi gå sammen med idretten, kulturlivet og frivilligheten for å lage et enda bedre aktivitetstilbud på SFO.

Om man er ung eller gammel er en god helse viktig for et godt liv. Derfor prioriterer Arbeiderpartiet gode helsetjenester for hele livsløpet, fra barsel og helsestasjoner, til hjemmetjenesten og sykehjem. Vi skal sørge for flere fastleger, et bedre tilbud til dem som opplever psykiske helseplager og et styrket aktivitetstilbud til eldre.

En god og rettferdig by kjennetegnes ved hvordan de mest sårbare blir behandlet. Bergen skal være en raus by i møte med byens vanskeligstilte. Det betyr en rusomsorg som ser den enkelte, en boligpolitikk for alle, sosialtjenester til de som trenger det og et trygt barnevern for sårbare barn.

Den beste byen skaper vi sammen. Frivillige organisasjoner, idretts- og kulturliv bidrar til at bergensernes hverdag blir enda bedre. Titusenvis av frivillige sikrer meningsfulle fritidstilbud for store og små. De profesjonelle kulturaktørene i byen vår skaper liv, mangfold og er til inspirasjon for oss alle.

Vi har et ansvar for å ta vare på byen vår og sikre en ren luft der alle kan puste. Bergen skal være en god by for alle, også fremtidige generasjoner. Arbeiderpartiet jobber for at Bergen skal gå foran i kampen mot global oppvarming og for FNs bærekraftsmål. Derfor vil Arbeiderpartiet legge hensynet til klima- og miljøpåvirkning, samt sosial bærekraft til grunn når vi planlegger hvordan Bergen skal bygges og utvikles.

1. Demokrati og medborgerskap	4
2. Oppvekst	5
En trygg start på livet	5
Et godt SFO-tilbud for alle	6
Kunnskap og trivsel i skolen	6
En trygg ungdomstid	8
Tilpasset opplæring for alle	9
3. Helse	10
Aktiv hele livet	10
Forebygge psykiske helseplager	10
En aktiv og trygg alderdom	11
En ny retning for demensomsorgen	12
Tjenester til personer med ulike funksjonsevner	13
Satsing på kvinnehelse	13
Flere fastleger	14
4. En rettferdig by	14
En trygg by for de minste	15
Et krafttak mot fattigdom	15
Områdesatsing og boligbygging	16
En verdig og helsefremmende rusomsorg	17
5. Byutvikling	18
By i vekst, natur under press	18
Politikkens rolle i byutviklingen	19
Den levende byen	19
En helhetlig boligpolitikk for alle	20
Sentrum - og bydelene	20
En miljø- og naturvennlig by	21
6. Transport	22
Trygg og effektiv transport i hele byen	22
Et miljøvennlig og forutsigbart sykkel- og kollektivtilbud	23
7. Idrett, frivillighet og kultur	24
Den mangfoldige idrettsbyen	24
Frivilligheten som bærebjelke	25
Et tilgjengelig friluftsliv	26
En kultur å leve av og for	26
Religion og livssyn	28
8. Kommunen som arbeidsgiver	29
9. Trygg styring i krevende tider	30
Ansvarlig økonomistyring	30
En rettferdig innkjøpspolitikk	31
En trygg by og region	32
En digital kommune	33
10. Næring, utdanning og forskning	33
Sammen for verdiskaping, innovasjon og fremtidens arbeidsplasser	33
Et levende uteliv med trygghet for både gjester og ansatte	35
Studentbyen Bergen	35
11. Bydelskapittel	36

1. Demokrati og medborgerskap

Arbeiderpartiet vil at du som innbygger i Bergen skal bli hørt i saker som angår deg. Vi mener det er viktig at demokratiet i byen vår styrkes, og at innbyggernes muligheter til å delta, øker. Politisk medbestemmelse og tettere kontakt og dialog mellom innbyggere, folkevalgte, og kommunen bidrar til styrking av nærdemokratiet og økt tillit til politikerne.

Vi ønsker et levende demokrati hvor det er kort vei mellom folkevalgte og innbyggerne. Terskelen for å kontakte våre folkevalgte skal være lav, og vi skal være gode lytteposter og ombud for det som rører seg i bydelene. Arbeiderpartiet vil videreføre den parlamentariske styringsmodellen i Bergen fordi den ansvarliggjør byens folkevalgte. For å kunne oppnå dette må avstanden og tilgangen mellom valgte folkevalgte og publikum bli kortere. Det må skapes arenaer hvor innbyggerne kan møte politikere for å kunne gi innspill til aktuelle saker. Vi ønsker også å evaluere byparlamentarismen i løpet av fireårsperioden med sikte på å vurdere hvilken styringsform som best tjener byens innbyggere.

Arbeiderpartiet ønsker å utvide det bergenske demokratiet, og legge til rette for økt involvering av innbyggerne. Som et ledd i dette ønsker vi å innføre bydelsutvalg. Disse skal være gode arenaer for å styrke innbyggernes medvirkning i utvikling av byen vår.

Det er viktig for Arbeiderpartiet at unge, eldre og personer med funksjonsnedsettelse får en særlig anledning til å bli hørt og til å påvirke utviklingen av Bergen. Vi vil fortsette det gode samarbeidet med Ungdomsrådet, Eldrerådet, Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne og Ruspolitisk råd i Bergen.

Alle større politiske saker som behandles i Bergen kommune må sendes på brede høringer hos berørte organisasjoner, arbeidsplasser og fagmiljø. I tillegg vil Arbeiderpartiet at kommunen arrangerer folkemøter og gjestebud der lokalbefolkning i bydeler og nabolag kan gi innspill til saker som berører dem.

Bergen er landets første menneskerettighetsby. Det er vi stolte av, og det forplikter oss. FNs menneskerettigheter skal ligge til grunn, og være førende, for alle de politiske valgene vi tar. Dette gjelder spesielt spørsmål om mennesker på flukt og hvordan Bergen forvalter sitt samfunnsansvar. Menneskerettigheter må gjennomsyre alt kommunen driver med. Som leverandør av tjenester, eier av virksomheter, og innkjøper av varer og tjenester, skal kommunen aktivt bruke sitt handlingsrom for å ivareta menneskerettigheter i sitt daglige virke. Arbeiderpartiet vil videreføre det viktige samarbeidet med organisasjoner og institusjoner som arbeider for å fremme menneskerettighetene. Et eksempel på dette er Raftostiftelsen og deres arbeid med Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme (Dembra), samt utviklingen av Raftohuset på Nygårdshøyden som Freds- og menneskerettighetssenter på Vestlandet.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre at våre folkevalgte er tilgjengelige for byens befolkning og er bevisste sin rolle som ombud for bergenserne.
- Invitere til brede høringer, gjestebud og folkemøter for å få innspill fra befolkningen.

- Innføre bydelsutvalg, og utvikle den politiske organiseringen på bydelsnivå, for å involvere enkeltpersoner, lag og foreninger på en bedre måte enn i dag.
- Videreføre samarbeidet med stiftelser og organisasjoner, som eksempelvis Raftostiftelsen og Lenken.
- Ivareta og utvikle samarbeidet med Ungdomsrådet, Eldrerådet, Ruspolitisk råd og Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne.

2. Oppvekst

En god oppvekst varer livet ut, og derfor må vi starte med de minste. Arbeiderpartiet jobber for et samfunn der alle har like muligheter til å lykkes i livet, uavhengig av foreldres økonomi og utdanning. Arbeiderpartiet vil at Bergen skal være en barnevennlig by. Vi skal tilby barnehageplass fra fylte ett år, og sørge for skoler med gode læringsmiljø der alle barn og unge trives, og får utviklet sine evner. I tillegg vil vi utvide gratis SFO til også å gjelde for 2. klassingene, et enkelt måltid til alle ungdomsskoleelever og aktivitetskort til byens barn og unge. Vårt mål er å gi alle like gode muligheter til en innholdsrik og trygg oppvekst.

Det er viktig for alle å ha venner og være trygg, ikke minst for barn og unge. Arbeiderpartiet vil derfor sørge for flere gode møteplasser ved å åpne skoler etter skoletid og etablere flere ungdomsklubber i byen vår. I Bergen vokser for mange barn opp i fattigdom. Arbeiderpartiet vil styrke skolen sin evne til å utjevne sosiale forskjeller. Vi vil gi skolene, og særlig de i levekårsområder, større rom til å følge opp elevene.

En trygg start på livet

Familier i Bergen fortjener barnehageplass der de bor, når de trenger det. Det gjør hverdagslogistikken enklere, og sikrer at barn kan begynne på skolen med venner fra barnehagen. Derfor vil Arbeiderpartiet vurdere en lokal rett til barnehageplass fra fylte ett år, og arbeide videre for at alle skal få barnehageplass i nærområdet sitt.

Barn skal oppleve barnehagen som et trygt sted som gir rom for lek, vennskap og læring. Derfor er det viktig at det er nok voksne med relevant utdanning og fagkompetanse rundt barna. Arbeiderpartiet har etablert en egen bemanningsenhet med faste, heltidsansatte vikarer, som gir både trygghet for fast jobb og flere kjente voksne for barna.

Arbeiderpartiet mener at fellesskapets penger skal komme barna til gode. Derfor arbeider vi for at kommunene kan stille krav om kvalitet og bemanning i private barnehager. Vi ønsker et mangfold av barnehager og et godt samarbeid med de kommersielle og ideelle barnehagene. Vi har et felles mål om å sikre barnehageplass der folk bor. Samtidig er det kommunen som har ansvar for å gi barn barnehageplass, noe som kan være utfordrende hvis private barnehager legges ned.

Vi vil øke den kommunale andelen ved å bygge flere kommunale barnehager. I deler av byen der vi trenger flere barnehageplasser, vil vi og vurdere å kjøpe private barnehager som står i fare for å legges ned, eller skal selges.

Åpne barnehager er viktige arenaer for integrering og for å bli kjent i nærmiljøet. Arbeiderpartiet vil fortsette å sørge for at disse sikres gode driftstilskudd.

Arbeiderpartiet vil:

- Bygge og pusse opp barnehager og uteområder.

- Sikre at alle skal få tilbud om barnehageplass i sitt nærmiljø.
- Tilby alle barn barnehageplass den måneden de fyller 1 år.
- Fortsette å øke den kommunale andelen barnehager for å kunne gi tilbud i nærmiljøet.
- Jobbe for at ingen skal betale for mer enn to barn samlet i SFO og barnehage, og utvide rabattordningen fra og med barn nummer to.
- Følge pedagog- og bemanningsnormen. Ansatte i barnehagen bør enten være pedagoger eller fagarbeidere. Medarbeidere uten formalkompetanse skal få tilbud om å ta fagbrev.
- Utvide prøveprosjekt med økt grunnbemanning i barnehager for å redusere vikarbehovet.

Et godt SFO-tilbud for alle

Arbeiderpartiet mener at SFO burde være gratis og tilgjengelig for alle, også utover 1. trinn. Foreldres økonomi bør ikke hindre barns mulighet til å delta i fellesskapet til SFO. For å sikre at flere kan delta, ønsker vi å videreføre gratis SFO for 1. klasse, og gjøre SFO for 2. trinn gradvis billigere, og på sikt, gratis i Bergen. I tillegg vil vi gjøre det billigere å ha flere barn i barnehagen og SFO. Vi vil fortsette arbeidet med å heve kvaliteten i SFO gjennom fysisk aktivitet, kultur, koding, mat og tid til den frie leken.

Arbeiderpartiet mener at hovedregelen skal være hele stillinger - Hele faste stillinger i kombinasjon med ett levelig familie og fritidsliv. Vi vil derfor at fagarbeidere skal få tilbud om hele, faste stillinger, blant annet gjennom å kombinere arbeid i SFO med arbeid i skolen på dagtid, eller i ungdomsklubber på ettermiddags/kveldstid.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for mer fysisk aktivitet inn i SFO og er positive til samarbeid med lokale idrettslag, legge til rette for kunst- og kulturaktiviteter og sikre gode rammer for Kulturkarusellen.
- Videreføre ordningen med gratis måltid, hvor vi prioriterer de minste barna.
- Videreføre gratis SFO til barn med særskilte behov.
- Sikre at SFO fortsatt skal være gratis for 1.klassinger og arbeide for at SFO for 2. klassinger blir gradvis billigere, og på sikt, gratis i Bergen.
- Gi assistenter i SFO mulighet til å ta fagbrev, og gi fagarbeidere i SFO tilbud om hele stillinger. Det skal også tilrettelegges for at fagarbeidere i SFO kan ta relevant fagskoleutdanning.

Kunnskap og trivsel i skolen

Arbeiderpartiet har ambisjoner på vegne av alle barn. Grunnskolen skal ha et bredt og allmenndannende faglig ståsted, som vektlegger faglige kunnskaper og ferdigheter, så vel som elevenes evne til kritisk refleksjon, sosiale ferdigheter og personlige utvikling. Elevene skal følges opp, få medvirke og få tydelige tilbakemeldinger gjennom hele skoleløpet. Vi er positive til hjemmeleksefrie skoler, og vil legge til rette for at leksene kan gjøres på skolen. Det vil bidra til at flere elever får muligheten til å mestre leksene, uavhengig av foreldrenes ressurser.

For Arbeiderpartiet er det avgjørende at alle elever lærer de grunnleggende lese-, skrive-, og regneferdigheter tidlig. Det er grunnleggende ferdigheter som er nødvendig som samfunnsborger, uavhengig av yrkesvalg. Elever er forskjellige og har ulik inngang til læring. Arbeiderpartiet vil derfor styrke de estetiske og praktiske fagene. For å redusere frafall i videregående opplæring og at ungdom har et godt grunnlag for valg av utdanning, er det behov for å styrke innholdet i livsmestringsfaget og rådgivningstjenesten. De siste årene har vi ansatt miljøarbeidere på flere

skoler som har bidratt til å øke trivselen og forebygge mobbing og utenforskap. Arbeiderpartiet vil ansette miljøarbeidere ved alle skoler i Bergen.

Læreren er den viktigste suksessfaktoren i skolen. Læreren skal ha tid til å konsentrere seg om det faglige og pedagogiske arbeidet for at alle elevene skal trives og lykkes på skolen. I tillegg mener Arbeiderpartiet vil at tildelingsmodellen, og ledelsesmodellen ved skolene, bør evalueres for å se hvordan vi kan sikre lærerne mer tid med elevene, og samtidig bidrar til at skolene drives på en god måte. Vi vil jobbe for å rekruttere flere til læreryrket og arbeide aktivt for at det skal være attraktivt å være nyutdannet lærer i Bergen. Samtidig er det for mange med lærerutdanning som ikke arbeider som lærer. Det er en negativ utvikling Arbeiderpartiet vil jobbe for å snu gjennom en egen plan for rekruttering til læreryrket. I samarbeid med de ansattes organisasjoner vil vi se på hvordan det avsettes tid til kontaktlæreroppgradningen, og til for- og etterarbeid med undervisningsfag.

Gode skolebygg er en viktig forutsetning for gode læringsmiljø. Arbeiderpartiet vil fortsette å prioritere vedlikehold, og bygge nye skoler for at alle barn skal ha et godt fysisk læringsmiljø. De neste årene vil bli blant annet pusset opp/bygges ny Garnes ungdomsskole med tilhørende svømmebasseng, Slettebakken skole, Loddefjord skole, Minde skole og idrettshall, Rolland skole, Søreide skole og Ytre Arna skole. Nye og rehabiliterte skoler skal tilrettelegges for at nærmiljøet og organisasjoner kan bruke skolene utenom skoletid. For å ha et godt faglig grunnlag for utforming av nye og oppussede skolebygg, ønsker Arbeiderpartiet mer forskning på fleksible læringsarealer.

Digital kompetanse og evne til kritisk tenkning er sentrale ferdigheter for barns læring og utdanning. Vi vil at barn og unge i Bergen skal utvikle en god og kritisk digital kompetanse. Derfor vil vi fortsette satsingen på digital infrastruktur i skolene og gi alle elever fra 5. klasse sin egen chromebook. Samtidig må vi sikre at skolene kan kjøpe inn tradisjonelle læremidler. Arbeiderpartiets mål er at alle skoler skal kunne sikre elevene nye, fysiske lærebøker i alle fag.

Fellesskapet og det offentlige har et særlig ansvar for å fremme positive holdninger til seksualitet, og bidra til å hindre diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Vi vil at barn og unge skal få mer og bedre seksualitetsundervisning. Å lære om egne grenser, og om kritisk bruk av sosiale medier, kan forhindre diskriminering, overgrep og overtramp.

Bekymringsfullt skolefravær er en stadig større utfordring - ikke bare for det enkelte barn og deres familie, men også for samfunnet som helhet. Arbeiderpartiet vil lytte til foreldre, lærere og forskningsmiljøer for å være i front på effektive tiltak for å hjelpe, og støtte, de barna som trenger det.

Bergen er en kystkommune, og gode svømmeferdigheter er livsviktig. Unge bergensere har gode resultater ved endt svømmeopplæring, og vi er stolte over opplæringsprogrammet "Svøm Bergen". Vi vil se på muligheten for å utvide svømmeopplæringen i barneskolen, og samarbeide med Redningsselskapet om svømmeopplæring for 9. trinn. I tillegg vil vi vurdere å innføre svømmeopplæring i sjø for ungdomsskoleelever.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for at alle barn og unge opplever skolen som et trygt sted for læring, mestring og vennskap.
- Sikre at alle elever kan lese, skrive, regne og styrke opplæring i estetiske og praktiske fag.
- Være positive til leksefrie skoler, og legge til rette for at leksene kan gjøres på skolen.

- Ansette miljøarbeidere på alle skoler.
- Støtte regjeringens ambisjoner om en tillitsreform og arbeide målrettet med å endre både regler og kultur for ledelse og styring av skolene. Lærerne må gis større rom til å være pedagoger og ikke byråkrater.
- Dempe kravene til rapportering i skolen og invitere lærerne inn til å komme med forslag til forbedringer.
- Bygge, og pusse opp, skoler, slik at alle barn kan gå på helsevern godkjente skoler med gode rom for praktisk-estetiske fag.
- Jobbe for uteområder med mindre plast og mer naturlige materialer.
- Legge til rette for at skoler og barnehager kan brukes av ungdommer, nærmiljøet og frivillige på ettermiddag og kveld.
- Ansette flere helsesykepleiere, med mål om å ha én tilgjengelig for elever hver dag.
- Forbedre svømmeopplæring og se på muligheten for opplæring i sjø for elever i ungdomsskolen.
- Styrke kommunens bemanningstjenester for å ha faste vikarer i hele stillinger, og vurdere å inkludere lærere i bemanningstjenesten.
- Gjennomgå årsakene til fravær i bergensskolen
- Sikre at elever med stort fravær følges opp av skolen; også de med godkjent fravær.
- Ha særlig fokus på at kommunen skal avdekke tidlig i skoleløpet elever med skrive, lese- og konsentrasjonsvansker, uavhengig av prestasjonsnivå på skolen.
- Støtte fritidstilbud for elvene i mellomtrinnet hvor skole og frivillighet samarbeider. Slik som for eksempel LIM-prosjektet (Lekser-Idrett-Mat)

En trygg ungdomstid

Pandemien har vist oss hvor sårbare elever er for ensomhet og psykisk uhelse. Særlig ungdomstiden kan være krevende for mange. Arbeiderpartiet mener vi må styrke laget rundt barn og unge, og legge til rette for at alle får hjelp når de trenger det. Derfor vil vi etablere flere UngArena, og bygge ut Rask Psykisk helsehjelp i alle bydeler. For å gjøre overgangen fra grunnskole til ungdomsskole tryggere, bør alle ungdomsskoler ha «bli kjent» arrangement ved oppstart for 8. trinnet. I tillegg er det viktig for oss å styrke samhandlingen mellom skolene i overgangen mellom ungdomsskole og videregående.

En av fem elever spiser ikke frokost. Mat påvirker barns helse og læring. Barn og unge som spiser frokost gjør det bedre på skolen. Arbeiderpartiet vil derfor innføre et enkelt måltid i ungdomsskolen.

Helsetasjon for ungdom er en viktig helsetjeneste, men blir i dag først og fremst brukt av jenter. Arbeiderpartiet ønsker derfor å ansette flere menn på helsetasjonene. Sosiale medier har stor innvirkning på barn og unges hverdag. Derfor må barn møtes med høy kompetanse på dette feltet i skole og helsetjeneste. For å lykkes med behandlingen av psykiske lidelser, må helsetjenestene blir mer brukervennlig, og organiseres bedre på tvers av avdelinger og sektorer. Alle som trenger det, må få rask behandling.

I dag får jenter mellom 16 og 22 år dekket hele, eller deler av, prisen på prevensjon. I Bergen har vi også innført gratis prevensjon for jenter under 16 år. Arbeiderpartiet vil videreføre dette for å bidra til en tryggere seksuell helse for ungdommer i byen vår. Arbeiderpartiet vil at kommunen, fylkeskommunen og politiet skal samarbeide tettere for å forebygge den negative utviklingen vi ser i enkelte ungdomsmiljøer. Vi skal jobbe sammen med skolene, idretten og frivillige organisasjoner for å forhindre at ungdommer faller utenfor.

Arbeiderpartiet vil:

- Styrke samhandlingen i overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen, samt ungdomsskolen og videregående, spesielt knyttet til spesialpedagogiske arbeidet.
- Styrke skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom, UngArena og Rask psykisk helsehjelp slik at barn og unge får rett hjelp til rett tid.
- Styrke samhandling og overgang mellom BUP og DPS
- Innføre et gratis enkelt skolemåltid i løpet av skoledagen på ungdomsskolen.
- Videreføre gratis prevensjon for jenter under 16 år og tilgang på bind og tamponger i ungdomsskolen.
- Gjennomføre et prøveprosjekt med skolestart senere på morgenen for ungdomsskoleelever.
- Arbeide for at Barne- og ungdomspsykiatri poliklinikk (BUP) får økt kompetanse rundt spiseforstyrrelser og andre sykdommer som har økt under pandemien, kortere ventetid og et tryggere miljø for ungdommer.
- Ha sosiale arenaer for ungdom mellom 13-25 år i alle bydeler, slik som eksempelvis fellesverket i regi av Røde Kors, og kommunale ungdomsklubber.
- Jobbe sammen med fylkeskommunen for å sikre russettiden et trygt oppholdssted i god avstand fra naboer.

Tilpasset opplæring for alle

Alle barn har rett på tilpasset opplæring, og til å få stimulerende faglige utfordringer ut ifra sine evner og forutsetninger. Arbeiderpartiet mener at skolene må bli bedre til å tilrettelegge undervisningen etter hver enkelt elevs evner og forutsetninger, og at innsatsen må settes inn tidlig. Samarbeidet mellom barnehager og skoler må styrkes for å gjøre overgangene lettere, og fange opp tidligere de ungene som har utfordringer. Dette gjelder også de barna som har spesielle evner og talent innenfor et fag eller felt. Foreldre og foresatte skal oppleve at deres bekymringer blir tatt på alvor.

Arbeiderpartiet vil jobbe for at den spesialpedagogiske hjelpen er organisert på en slik måte at barn og unge føler tilhørighet til fellesskapet. I dag må mange vente for lenge på å få bistand fra de spesialpedagogiske sentrene (PPT). Vi vil redusere ventetiden og sikre at barnehagene og skolene har kompetanse og ressurser til å hjelpe elevene så tidlig som mulig. Vi vil i tillegg jobbe for å styrke Bergen kompetansesenter for læringsmiljø (BKL) slik at flere elever og lærere kan dra nytte av deres kompetanse.

I Bergen har vi Tveiterås skole for elever med store lærevansker eller utviklingshemninger. Arbeiderpartiet er opptatt av at både Tveiterås, og de forsterkede avdelingene på andre skoler, skal kunne gi gode, likeverdige tilbud til elever med behov for et helhetlig spesialpedagogisk tilbud. Vi vil vurdere å utvide antall plasser ved de forsterkede avdelinger for å gi flest mulig barn et tilbud i sin bydel.

Arbeiderpartiet vil:

- Tilrettelegge for at alle elever får tilpasset opplæring. Skolene må gis økonomisk handlingsrom til å kunne styrke laget rundt elever med behov for tettere oppfølging.
- Videreføre muligheten til å kombinere ulike opplæringsløp og ta fag på høyere nivå, samtidig som sosial kompetanse og utvikling i aktive læringsfellesskap ivaretas.

- Videreutvikle Tveiterås og de forsterkede avdelingene, og vurdere å opprette flere plasser for barn med behov for et helhetlig spesialpedagogisk tilbud.
- Sikre alle elever tilpasset opplæring i et mangfoldig og inkluderende felleskap.
- Sørge for en hurtigere saksbehandling for elever med behov for spesialundervisning.
- Styrke de spesialpedagogiske sentrene og Bergen kompetansesenter for læringsmiljø.

3. Helse

En god helse legger grunnlaget for god livskvalitet. Derfor er helse like viktig for folk i alle aldre. Arbeiderpartiet vil at Bergen skal være en by der alle innbyggerne skal føle seg trygge på at de får god og riktig helsehjelp når de trenger det. Derfor må vi sørge for å opprettholde og videreutvikle et bredt og mangfoldig helsetilbud. Dette inkluderer gode sykehjem med plass til de som trenger det og nok ansatte til å ta godt vare på alle, en god hjemmetjeneste som gjør det trygt og godt for eldre som ønsker å bo hjemme, et tilbud innenfor psykisk helse som favner folk i alle aldre og livssituasjoner, og et godt samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Arbeiderpartiet vil også gjøre det vi kan for å sikre et bedre og mer forutsigbart fastlegetilbud i byen vår. Innenfor helse gjelder prinsippet at det er langt lettere å forebygge, enn å reparere. Derfor vil vi gjennomgående vektlegge forebyggende tiltak i helsetilbudet.

Aktiv hele livet

Å ha god helse er mer enn å ikke være syk. Det handler om å ha et godt liv. Vi trenger alle noen å dele hverdagen med, å gjøre ting vi synes er gøy og å være aktive. Det beste virkemiddelet i møte med de nye helseutfordringene, er forebygging. Det gir helsegevinst for den enkelte, og sørger for at små utfordringer ikke vokser.

Et godt liv handler ofte om å ha gode mennesker rundt seg. Ensomhet er en av de store helseutfordringene i Norge, og kan føre til sykdom, depresjon og stress. Arbeiderpartiet ønsker å legge til rette for gode og inkluderende møteplasser, både i offentlig og ideell regi. Vi ønsker å bidra til samarbeid med frivillige organisasjoner, og frivillige ildsjeler, om offentlige tilbud som reduserer ensomhet i alle aldersgrupper.

Arbeiderpartiet vil:

- At Bergen skal være en aldersvennlig kommune.
- Skape leke- og møteplasser som inviterer til fysisk aktivitet og gode møter på tvers av generasjoner.
- Styrke kommunens Frisklivssentral, og jobbe for liknende tilbud i bydelene.
- Jobbe for å etablere Aktivitetshus for pensjonister.

Forebygge psykiske helseplager

Psykisk helse er like viktig som fysisk helse. Forebygging av psykiske plager begynner med et samfunn der alle blir sett og får delta. Allikevel opplever mange at livet kan bli krevende i perioder. Vi må trappe opp forebyggingen av psykiske helseplager og sikre at det blir lettere å få hjelp når slike plager oppstår. For mennesker med psykiske helseplager er det helt avgjørende å få hjelp der de er, om det er på skolen, på et sykehjem eller på en arbeidsplass.

Korona-pandemien har bidratt til økende psykiske helseproblemer blant befolkningen, men utfordringene var også økende før pandemien. Vi ønsker et løft for psykisk helse med fokus på forebygging og behandling.

Noe av det viktigste er gode og lett tilgjengelige lavterskeltilbud, spesielt for de unge. Arbeiderpartiet vil utvide tilbudet "Rask psykisk helsehjelp" til alle bydelene. I tillegg bør alderen senkes fra 18 til 16 år, slik at flest mulig kan benytte seg av tilbudet. Ung Arena er en viktig lavterskel møteplass for unge, der de kan få hjelp, og noen å snakke med. Vi ønsker at enda flere unge skal få benytte seg av dette tilbudet, og vil derfor utvide Ung Arena til alle bydeler, men først til Åsane og Laksevåg.

Arbeiderpartiet vil:

- Utvide tilbudet "Rask psykisk helsehjelp" til alle bydelene. Senke alderen fra 18 til 16 år, slik at enda flere får benyttet seg av tilbudet.
- Utvide Ung Arena til hver bydel, men først i Åsane og Laksevåg.
- Sørge for flere offentlige psykologer.
- At helsetilbud i byen vår skal være lett tilgjengelig for studenter.
- Styrke samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten slik at pasienter opplever å bli ivaretatt og får god og rett behandling.

En aktiv og trygg alderdom

Vi lever lengre i Norge. Den eldre delen av befolkningen er en ressurs og berikelse for samfunnet. De fleste eldre er friske, og deltar i samfunnet på lik linje med andre. Når behovet for helsehjelp oppstår, skal også de eldre være trygg på at tjenestene er gode, og at de får den hjelpen de trenger. Arbeiderpartiet mener velferdstjenester skal drives av det offentlige eller av ideelle aktører. Vi vil ikke legge til rette for privatisering av helsetilbudet. Vi vil ha offentlige velferdstjenester som er tilgjengelig for alle og som sikrer gode vilkår for de ansatte.

Det å være eldre skal innebære mer enn å bli tatt vare på. Det skal være en tid preget av livskvalitet, mestring og nye muligheter for å utfolde seg i samfunnet og i nærmiljøet. Vi vil se på nye boformer som for eksempel «seniorkollektiv» der eldre bor i felleskap med andre eldre, og kan være hverandres hjelpere i hverdagen. Selv om helsen blir dårligere, skal langt flere eldre kunne bo og trives hjemme, med hjelp fra flinke fagfolk. Det hjemmebaserte tilbudet skal utvikles gjennom bedre organisering og forbedring av tillitsreformen. Målet vårt er at den enkelte skal ha færre enkeltpersoner å forholde seg til i eldreomsorgen. Kommunens bemanningscenter, med fast ansatte vikarer, spiller en viktig rolle for å gjennomføre dette. Det bidrar til trygghet og forutsigbarhet for både de eldre og tjenestene.

Uansett hvilken fase av livet man er i, er god mat og drikke viktig for trivsel og velvære. Både mennesker som bor hjemme og på sykehjem skal få trygge og gode måltider. Vi vil sikre mer kunnskap om matglede og kosthold blant kommunens ansatte.

Arbeiderpartiet vil bygge ut og utvikle sykehjemmene i kommunen slik at man får plass når man trenger det. Mange lever sine siste år på sykehjem, og det er viktig at sykehjemmene våre er gode hjem. Vi vil sørge for at menneskene som bor der sikres god livskvalitet og toleranse for ulike kjønnsidentiteter og legninger, kulturelle bakgrunner, religioner og livssyn.

Det er fellesskapet sitt ansvar å stille opp for de som trenger det. Kommunen skal sørge for gode tilbud til personer med ulikt sykdomsbilde eller livssituasjoner, eksempelvis yngre, personer med

nedsatt funksjonsevne, personer med utviklingshemming og mennesker som lever med rusutfordringer.

Ingen skal måtte dø alene. Derfor vil vi sikre ressurser til fast vakt for døende, innføre tilbud om våketjeneste og sikre tilstrekkelig kompetanse innen ulike typer lindrende behandling. Vi vil også styrke korttidstilbudet ved sykehjemmene, og gi flere avlastningstilbud i bydelene.

Velferdsteknologi bidrar til at eldre og deres pårørende mestrer hverdagen bedre. Vi vil sikre at Bergen fortsatt skal være en foregangskommune i utvikling, bruk og kompetanse innen velferdsteknologi. Eldre uten digital kompetanse skal tilbys opplæring eller hjelp.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge til rette for at flere eldre og pleietrengende skal kunne bo i eget hjem eller i et fellesskap med andre eldre.
- Ha et mer fleksibelt avlastnings- og aktivitetstilbud, blant annet gjennom et samarbeid med kulturinstitusjonene om aktiviteter på dagtid. Det må sørges for et transporttilbud for hjemmeboende eldre slik at de kan delta i det pulserende livet utenom hjemmet.
- Samarbeide med fastlegene i Bergen for å legge til rette for at flere kan tilbringe den siste tiden i egen bolig
- Styrke bemanningen i hjemmetjenesten og på sykehjemmene for å gi de eldre et bedre tilbud og de ansatte en bedre arbeidshverdag.
- Sørge for at antall heldags rehabiliteringsplasser tilpasses behovet også for eldre.
- Øke antall sykehjems plasser med nybygg og oppgradering av eksisterende og videreføre samarbeid med ideelle. Vi vil prioritere å bygge Midtbygda, Slettemarken, Frieda Fasmer sykehjem.
- Utvide ordningen med sommerjobb for ungdom på kommunale sykehjem.
- Sikre at alle sykehjem har aktivitets- og frivillighetskoordinator som kan være et bindeledd mellom kultur- og organisasjonslivet og beboerne på sykehjemmet.
- Gjøre det økonomisk mulig for sykehjemmene å prioritere velferdstiltak og kulturopplevelser for beboerne.
- Bruke musikkterapeuter på sykehjemmene.
- Ansette lærlinger i faget ernæringskokk.
- Etablere flere boliger til innbyggere med store rus- og psykiatriutfordringer.
- Jobbe aktivt for å rekruttere nok helsepersonell.

En ny retning for demensomsorgen

Demens er en folkesykdom som kan ramme eldre, men også de som er midt i livet. Vi vet at i takt med at levealderen øker, øker også antall personer med demens. Vi vil jobbe for at personer som får en demensdiagnose kommer tidlig i kontakt med hjelpeapparatet.

Vi ønsker et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende eldre som er tilpasset den enkelte. Vi vil legge til rette for at du kan være med å forme din egen hverdag, og sikre at du får variasjon i aktivitetene du er med på. Du skal få fortelle hva som er viktig for deg.

Fellesaktiviteter med andre eldre i et aktivitetssenter passer ikke for alle. Derfor vil vi gjennomføre en forsøksordning med et ambulerende team som kan gi oppfølging i hjemmet til personer med demens som ikke kan nyttiggjøre seg av en ordinær aktivitetssenterplass.

Vi vil utvide støttekontakttilbudet til eldre og ha et høyere fokus på faglighet i tjenesten. Støttekontakter til personer med demensdiagnose skal gjennomføre kurs og opplæring innen demenssykdom.

Arbeiderpartiet vil:

- Tilby personer som har fått en demensdiagnose en kontaktperson i kommunen.
- Sikre alle personer med demenssykdommer et dagtilbud der også pårørende er velkommen.
- Etablere større aktivitetssentre for hjemmeboende eldre der både eldre og ansatte får et større miljø.
- Gjennomføre en forsøksordning med et ambulerende team som gir oppfølging i hjemmet til personer med demens med særskilte behov.
- Ha egne musikkterapeuter både for eldre som bor hjemme og på sykehjem.
- Gjøre Bergen til en demensvennlig kommune der helsepersonell har tilstrekkelig opplæring til å møte et økende antall med demenssykdommer i Bergen.

Tjenester til personer med ulik funksjonsevne

Personer med nedsatt funksjonsevne og personer med utviklingshemming, møter fortsatt barrierer som hindrer like muligheter til aktivitet og deltakelse. Derfor skal Bergen kommune legge til grunn kompetanse, kvalitet og rettssikkerhet i sine tilbud.

En av de største barrierene for mange mennesker med utviklingshemming og/eller funksjonshemninger, er mangel på egnede boliger og jobb. Derfor har vi vedtatt Boligløftet. Boligløftet skal fjerne køen for de personene som står på venteliste for bolig og plass i bofellesskap i Bergen.

Vi mener at tjenestene til personer med nedsatt funksjonsevne og personer med utviklingshemming bør gis av kommunen eller ideelle organisasjoner, ikke kommersielle bedrifter. Dette gir bedre tjenester til brukerne.

Arbeiderpartiet vil:

- Skaffe bolig til alle med funksjons- og/eller utviklingshemming som har behov for det, og ut fra et ønske om at ingen skal føle seg ensomme.
- Legge til rette for at personer med utviklingshemming får tilpassede aktivitetstilbud som dagsenter, ulike former for vernede arbeidsplasser eller individuelle tilbud.
- Bygge ut, og sikre, dag- og aktivitetstilbudet for barn og unge, og legge til rette for flere varig tilrettelagte arbeidstilbud for personer med utviklingshemming.
- Ivareta reell medbestemmelse over egen hverdag for beboere som trenger offentlig bistand for å mestre hverdagen.
- Aktivt legge til rette for å ansette flere med redusert arbeidsevne.

Satsing på kvinnehelse

For å sikre likeverdige helsetjenester for kvinner og menn, er vi nødt til å prioritere kvinnehelse. Kvinner lever lengre, men opplever mer sykdom. Kvinner har mer angst, depresjoner og kroniske lidelser enn menn, og er overrepresenterte i statistikken over langtidssykemelde og uføre. Arbeiderpartiet vil aktivt jobbe for å styrke kompetansen om kvinnehelse i den kommunale helsetjenesten.

Arbeiderpartiet vil:

- Jobbe for at «Senter for hjertesykdom hos kvinner» i Bergen videreføres med offentlig tilskudd.
- Styrke det nye Kvinnehelsehuset i Bergen.
- Økte offentlige bevilgninger til forskning og mer kunnskap på kvinnehelse.
- Jobbe for at det opprettes et, eller flere, nasjonale kompetanse-, kunnskaps- og behandlingssentre for alvorlig endometriose og adenomyose.
- Stille krav om en verdig barselomsorg med et tilbud på den fødendes premisser.

Flere fastleger

Fastlegene er helt sentrale i den kommunale helsetjenesten. Å kjenne fastlegen sin kan redusere faren for alvorlig sykdom og død. Vi står midt i en varslet fastlegekrise, og det er for få fastleger i store deler av landet, også i Bergen.

Vi ønsker en sterk, offentlig kommunehelsetjeneste. Vi vil beholde den gode kompetansen vi allerede har, og i tillegg ansette flere fastleger i kommunehelsetjenesten.

Det er viktig at Bergen tar ansvar for rekrutteringen av nye fastleger gjennom offentlige utdanningsstillinger (LIS).

Arbeiderpartiet vil:

- Jobbe for bedre rammebetingelser, og tilrettelegging av arbeidsforhold, i samarbeid med fastlegene.
- Ansette flere fastlønnede leger i kommunehelsetjenesten.
- Styrke fastlegeordningen ved å sørge for sosiale ordninger for avspasering, mulighet for å være hjemme med sykt barn og innføre en ordning med vikarer/avløsere ved sykdom.
- Tilstrebe at fastlegene har kortere pasientlister og mer regulert arbeid.
- Se på løsninger om noe av legenes kontorarbeid kan utføres av andre.
- Ha gode og attraktive ordninger for faglig utvikling og spesialisering.
- Jobbe for at vaktene på legevakten er en del av ordinær arbeidstid for fastlegene.

4. En rettferdig by

Arbeiderpartiet vil at Bergen skal være en rettferdig by med små forskjeller, hvor alle har mulighet til å leve gode liv. Du skal ha like muligheter til å lykkes, uansett hvor i byen du vokser opp og hvem foreldrene dine er. Områdesatsingen har bidratt til å utjevne forskjeller, og vi vil fortsette å styrke oppvekstvilkårene til barn og unge, og få flere i arbeid. Vårt mål er et rettferdig Bergen der vår politikk bidrar til å redusere forskjeller, øke tryggheten og redusere fattigdommen.

Bergen er en by der alle skal leve gode liv frie for diskriminering, trusler og rasisme. Arbeiderpartiet mener at mangfold er en berikelse. Vi vet at det finnes bergensere som ikke tør eller kan være åpne om sin legning. Vi vil øke støtten til Regnbuedagene og arbeide for at Bergen skal være en by der alle kan være seg selv.

Bergen har alltid vært en åpen og internasjonal by. Det har vært med å forme byen til det den er i dag. Bergen skal være en trygg havn for mennesker på flukt, og sørge for at nye Bergensere får gode liv med trygghet, bolig, utdanning og arbeid. Arbeiderpartiet mener papirløse flyktninger bør få rett

på helsehjelp i Norge. I Bergen gjør Helsesenteret for papirløse en uvurderlig innsats. Disse skal vi fortsette å støtte.

En rettferdig by har blikk for alle som oppholder seg i den. Menneskehandel og tvungen prostitusjon skjer også i Bergen. Kvinner med rusutfordringer er særlig utsatt. Arbeiderpartiet vil derfor styrke arbeidet med å avdekke og hjelpe ofre for menneskehandel. Vi vil i tillegg arbeide aktivt mot vold i nære relasjoner, og sikre et nytt krisesentertilbud som favner alle grupper. Bedre soningsforhold i fengslene bidrar beviselig til rehabilitering. Soningsforholdene, særlig for kvinner, har et stort forbedringspotensial. Vi vil derfor jobbe for at det etableres et eget kvinnefengsel i Bergen.

En trygg by for de minste

Alle barn har krav på en trygg oppvekst. Arbeiderpartiet vil sørge for at kommunen klarer å fange opp sårbare barn og familier så tidlig som mulig. Målet vårt er at færre barn og unge blir utsatt for omsorgssvikt. De fleste som får hjelp av barnevernet, får dette gjennom veiledning og hjelp i hjemmet.

Vi trenger et sterkt barnevern både for å gi faglig bistand til dem som møter utsatte barn, og for å kunne gi tidlig og rett hjelp til barn og unge som har blitt utsatt for omsorgssvikt. Barns stemme skal bli hørt og vektlagt. Barn som midlertidig ikke kan bo i eget hjem skal få tilbud i egen familie, dersom dette er mulig.

Barnevernet er noe av det mest komplekse som kommunen har ansvar for. Arbeiderpartiet mener at oppfølging av barn som er utsatt for omsorgssvikt ikke egner seg for konkurranseutsetting og privatisering. Vi mener derfor at kommunen må videreutvikle kompetansen på barnevern for å sikre at barn og unge får den beste oppfølgingen. Vi ønsker flere medarbeidere i barnevernet med flerkulturell kompetanse. Barneverntjenesten har vært utfordret av at ansatte slutter etter kort tid i stillingen. For å sikre erfaring og kompetanse i tjenesten, vil vi derfor skape bedre rammer for de ansatte. Medarbeidere trenger god tilgang på erfaringsutveksling, veiledning og faglig støtte i arbeidshverdagen. Medarbeiderne i barnevernet er den viktigste ressursen, og Arbeiderpartiet vil styrke etter- og videreutdanningen.

Overgangen til et selvstendig liv kan være utfordrende for mange. Arbeiderpartiet vil derfor bedre ettervernet for ungdommer i barnevernet med tett oppfølging i skole, bolig og arbeid. Arbeiderpartiet vil styrke Utekontakten. Utekontakten i Bergen har utviklet en unik kompetanse der de når barn og unge der de oppholder seg, og klarer å fange dem opp tidlig.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre barns rettigheter i møte med barneverntjenesten, og bygge opp tilliten til tjenesten i familiene i tett samarbeid med etatens tillitsvalgte og ledere.
- Være garantisten for en kommunal barnevernstjeneste som ser, lytter og følger opp barn og unge som har blitt utsatt for omsorgssvikt.
- Styrke etter- og videreutdanningen for medarbeidere i barnevernet.
- Styrke Utekontakten og lignende tilbud som når barn og unge der de er.

Et krafttak mot fattigdom

Årsakene til fattigdom kan være mange, men ofte skyldes det arbeidsledighet, helseutfordringer, uførhet og eneansvar for barn. Andelen barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt har fortsatt å øke, både nasjonalt og lokalt. I Bergen har denne andelen nå passert 11 %. Forskning

viser at barn som vokser opp i fattigdom har færre sjanser i livet enn andre barn. De deltar i færre aktiviteter, og har en økt risiko for å falle fra videregående opplæring. Arbeiderpartiet i Bergen vil kjempe imot denne barnefattigdommen, og vi vil gjøre et krafttak for å løfte så mange som mulig ut av fattigdom. Samtidig som det jobbes med å løfte folk ut av fattigdom, må barn som vokser opp i lavinntektsfamilier sikres så gode vilkår som mulig. Vi ser at barn som vokser opp i fattigdom har dårligere forutsetninger enn andre barn, og får oftere dårligere helse og livskvalitet som voksne. Arbeiderpartiet vil prioritere å få flere unge og sosialhjelpsmottakere i utdanning, arbeid eller aktivitet, bygge flere boliger til vanskeligstilte og utvide områdesatsingen til flere deler av Bergen.

Den kommunale sosialtjenesten i NAV har ansvar for de innbyggerne som trenger mest hjelp fra det offentlige for å få kontroll på eget liv. Arbeiderpartiet er derfor opptatt av å styrke sosialtjenesten slik at de kan tilby gode arbeidsrettede tiltak, bistand til å få bolig, gjeldsrådgivning og livsmestring. Ungdom skal prioriteres, og det bør settes inn tiltak tidlig, og helst i samarbeid med ungdomsskole og videregående. For å få det beste ut av det kommunale og statlige apparatet til NAV vil vi, også i samarbeid med de ansattes organisasjoner, vurdere å gå over til en-ledermodell på NAV-kontorene.

Vi har de siste årene opprettet BUA-utstyrslager i flere deler av byen, slik at familier, organisasjoner og skoler kan låne gratis idretts- og friluftsutstyr. I samarbeid med frivillige organisasjoner vil vi utvide dette tilbudet til flere steder i Bergen.

Arbeiderpartiet vil:

- Fange tidligere opp ungdom som står i fare for å slutte på skolen, og raskt få helhetlige tilpassede tiltak.
- Gi unge voksne under 30 år som søker sosialhjelp et raskt tilbud om relevant kvalifiseringstiltak.
- Gi tilbud norskopplæring og tiltak som kvalifiserer for arbeid til innvandrere som mottar sosialhjelp om de har behov for det.
- Holde barnetrygden utenfor beregning av sosialstønad.
- Opprette flere steder hvor man kan låne idretts- og friluftsutstyr.
- Gjennomgå bostøtteordningen med sikte på å gjøre den mer rettferdig.
- Sørge for at NAV er mer tilgjengelig for innbyggerne, også for de som har lavere digital eller språklig kompetanse.
- Jobbe for et velfungerende overnattingstilbud til fattige tilreisende fra utlandet.
- Sikre at det fins tilbud om mat til de som trenger det.

Områdesatsing og boligbygging

Arbeiderpartiet vil videreutvikle Bergen som en mangfoldig og inkluderende by, med utgangspunkt i bydelenes egenart. I Bergen har vi i lang tid hatt betydelige helse- og levekårsforskjeller mellom, og innad i, ulike bydeler. Det krever langsiktig og målrettet arbeid for å endre dette. Gjennom områdesatsingen har vi rustet opp skoler, styrket læringsmiljø og bibliotek. I dialog med nærmiljøet har vi fornyet parker og lekeområder, etablert ungdomsklubber, utviklet egne arbeidstiltak og kulturtiltak. Dette arbeidet vil vi videreføre og utvide fordi alle skal ha de samme mulighetene for et godt liv i Bergen. Vi vil løpende vurdere nye bydeler og områder med tanke på områdesatsing.

Å ha sin egen bolig er en forutsetning for et trygt og stabilt liv. Derfor har vi prioritert å skaffe flere boliger til vanskeligstilte- og til utviklingshemmede. Arbeiderpartiet vil bygge kommunale boliger i alle bydeler, og sørge for at familier kan bli boende i sitt nærmiljø. Bergen trenger en boligpolitikk som gjør at flest mulig får muligheten til å eie sin egen bolig. Det er viktig å sikre en jevn bygging av boliger i Bergen. Arbeiderpartiet vil at Bergen kommune skal vurdere å gå inn som deleier i leie-til-

eie-prosjekter. Kommunen skal i slike prosjekter gradvis overføre boligen til de som leier den. For at flere førstegangsetablerere og barnefamilier får bedre mulighet til å eie sin egen bolig, vil Arbeiderpartiet arbeide for at unge i etableringsfasen får rett på startlån i Husbanken.

Arbeiderpartiet vil:

- Utvide områdesatsingen til nye områder der det er behov for det.
- Øke antall boliger til vanskeligstilte i ulike deler av byen, og spesielt til innbyggere som trenger ekstra bo-oppfølging.
- Sikre at Husbanken etablerer mer omfattende tilskudd og låneordninger rettet mot personer med levekårsutfordringer.
- Sikre at unge i etableringsfasen kommer inn som egen målgruppe i startlånsordningen til Husbanken.
- Reetablere det regionale Husbankkontoret.
- Vurdere mulighetene for å bygge en større andel ikke-kommersielle utleieboliger, spesielt i forbindelse med utvikling av ny områder, eksempelvis Dokken.
- Beholde den kommunale bostøtten til beboere i kommunale leiligheter, og vurdere mulighetene for, og effekten av, å utvide ordningen til å gjelde leietakere i det private markedet.
- Bygge flere boliger til vanskeligstilte, og jobbe for å fjerne den kommunale boligkøen. - Utvide områdesatsningen til å gjelde flere deler av Bergen
- Sørge for at det bygges differensierte boliger i større nybyggsområder, der man tar hensyn til både økonomi, enslige og familier.

En verdig og helsefremmende rusomsorg

Alkohol er det rusmidelet som tar flest liv i Norge. Skadelig rusmiddelbruk, uavhengig av type rusmiddel, er en helseutfordring vi må møte med kunnskap, forskning, erfaringskompetanse og individuell oppfølging. Vi vet at det for den enkelte er viktig med en trygg bolig og meningsfulle aktiviteter. Arbeiderpartiet har stor tro på landets første brukerstyrte aktivitetshus for rusavhengige. Vi har i samarbeid med brukerorganisasjonene, etablert landets første brukerstyrte aktivitetshus for rusavhengige. Vi vil jobbe for å etablere flere lignende lavterskeltilbud. For oss er det viktig å hjelpe de mest sårbare, ikke straffe dem.

Vi ønsker en lokal rusreform for Bergen, og at det skal gjennomføres et pilotprosjekt mellom kommunen og politiet der man vurderer reaksjonsformer og forenklet tilgang til helsehjelp ved pågrepelse for besittelse av narkotika til eget bruk. For at det skal lykkes, må behandlingsskapiteten økes.

Utekontakten gjør en viktig jobb med å oppsøke ungdommer og bedre deres levekår. Utekontaktene er viktige for å forebygge framtidige rusproblemer, og ta tak i de før det går for langt. Da er det viktig at vi bevilger flere midler til de som driver med rusforebyggende arbeid, og at vi øker bemanningen her. I flere tilfeller har disse gjort en enorm forskjell i unge sine liv på et tidlig stadium.

Alle mennesker er ulike, og det er viktig at vi ikke har et «*one-size-fits-all-tilbud*». Mennesker som ønsker å bli rusfrie skal møtes med et tilrettelagt tilbud hvor mennesket står i fokus. Det er viktig at den enkelte, så langt det lar seg gjøre, får være delaktig i utformingen av tilbudet. Vi vil gjøre overgangen fra rusomsorg til rusfrihet enklere. Det er viktig at vi har et godt og variert tilbud knyttet til behandling, rehabilitering og ettervern til de som trenger det.

Arbeiderpartiet vil arbeide sammen med rusmiljøet for å forebygge og forhindre åpne russcener. Mange av løsningene på disse utfordringene finnes blant personer som var eller er rusmiddelbrukere, og vi er opptatt av å inkludere dem i dette arbeidet. Vi vil vurdere å opprette ytterligere ett brukerrom, samt innføre pant på «puckene» som benyttes til innsamling av brukerutstyr. I tillegg er Arbeiderpartiet positiv til å prøve ut en ordning med rusmiddeltesting i Bergen.

Arbeiderpartiet vil:

- Styrke det rusforebyggende arbeidet, særlig rettet mot ungdom, blant annet ved å ivareta et bredt spekter av fritidsaktiviteter i bydelene og øke bemanningen til utekontaktene og andre som jobber forebyggende med ungdom.
- Sikre stabile rammer for organisasjoner som hjelper rusmiddelbrukere og andre som sliter med rus, samt de kommunale tilbudene. Dette for å sikre et godt, variert og tilgjengelig tilbud knyttet til behandling, rehabilitering og ettervern til alle med behov for det.
- Styrke brukermedvirkningen i utforming av tjenestene til rusavhengige.
- Bidra til at Huset – landets første brukerstyrte aktivitetshus for rusavhengige får utvikle seg videre
- Fortsette å inkludere Ruspolitisk råd i utformingen av fremtidens ruspolitikk i Bergen.
- Innføre en lokal rusreform for Bergen, frem til en nasjonal rusreform er på plass.
- Utrede, og vurdere å innføre, sosialt frikort etter modell fra Danmark.
- Vurdere prøveprosjekt med panteordning for «pucker».
- Utvide tilbudet om heroinassistert behandling (HAB).
- Styrke det gatenære rusarbeidet og utvide oppsøkende team.
- Etablere flere brukerrom i tilknytning til utvalgte MO-sentre.
- Tilby gratis prevensjon, veiledning og HPV-vaksine til kvinner, og til kvinner som er under rusbehandling.
- Bedre tilgangen til tannhelsetjenester for tidligere rusmiddelbrukere med omfattende tannhelseproblemer.

5. Byutvikling

Bergen vokste frem på grunn av sin beliggenhet ved kysten og i nært samspill med et internasjonalt verdenssamfunn gjennom fiskeri og handel. Stadig flere mennesker ønsker nå å bosette seg i byer. En by som Bergen slutter aldri å utvikle seg. Byen vår er det naturlige knutepunktet for Vestlandet. Arbeiderpartiet vil styrke Bergen sin regionale rolle basert på en bærekraftig sosial-, miljø- og klima utvikling.

Nye generasjoner bergensere skal komme inn på boligmarkedet. Barnefamilier må kunne bosette seg i hele byen vår, og det trengs en større variasjon i typer boliger. Politikken må bidra til å skape og opprettholde arbeidsplasser i alle bydeler, ved at næringslivet har gode og forutsigbare vilkår. Vårt mål er å bidra til gode nabolag i hele byen.

By i vekst, natur under press

Miljø, klima og sosial utjevning skal sette premissene for byutviklingen i Bergen. Utbygging må planlegges slik at de gir gode nabolag for alle, med praktiske løsninger for hverdagen, effektiv kollektivtransport, god estetikk og er universelt tilrettelagt. Vi vil sikre at alle har tilgang på gode grønne områder i hverdagen, og legge til rette for boliger for folk i ulike alder og ulike livssituasjoner.

Kommunen skal sikre forutsigbarhet, ta aktivt del i planlegging og bidra til konstruktive løsninger sammen med utbyggere.

Arbeiderpartiet stod i 2019 i spissen for en kommuneplan som gir tydelige føringer for fremtidig utvikling. Vi skal ta Bergen inn i fremtiden ved å skape en bedre by for flere og samtidig ta vare på natur og nabolag.

Arbeiderpartiet vil:

- Fortsette arbeidet med å utvikle Bergen for fremtiden ved å videreføre hovedlinjene i en oppdatert og kunnskapsbasert byutviklingspolitikk.
- Rullere kommuneplanens samfunnsdel, gjennomgå praksis for å sikre at arealdelen støtter opp om de politiske målene, og styrke kommunens virkemidler.
- Sikre langsiktige avklaringer om tomter til næringsformål.
- Sørge for at arealregnskap og kart over viktige naturområder blir gjort juridisk bindende.
- Sikre gjennomgående kvalitet i all byutvikling og fremme hensyn til både arkitektur og kulturminner.
- Prioritere utbygging av bybanen slik den er vedtatt og sikre den som et viktig virkemiddel i den fremtidige byutviklingen, og som ryggrad i kollektivtilbudet, gjennom samspill med øvrig kollektivtilbud i regionen.

Politikkens rolle i byutviklingen

Arbeiderpartiet står for en trygg og konsekvent linje som gir forutsigbarhet for både utbyggere og innbyggere. Det er en politisk oppgave å finne den rette balansen mellom å stille strenge krav og å legge til rette for utvikling. Byutvikling handler både om lange linjer og overordnede avklaringer, samt å følge med på at målsetningene blir fulgt opp i enkeltsaker. Små saker er store for de det gjelder. Arbeiderpartiet vil ivareta ombudsrollen i byutviklingen og sikre folkevalgt styring.

Arbeiderpartiet vil:

- Styrke demokratiet i byutviklingen ved å legge til rette for medvirkning og engasjement i planprosesser gjennom informasjons- og folkemøter i større planprosesser.
- Sørge for aktiv politisk dialog med næringsliv og utbyggere for å sikre tidlige avklaringer og gode løsninger.
- Sikre aktiv politisk dialog med organisasjoner som arbeider med miljø- og naturvern, arkitektur, kulturmiljø og kulturminner.
- Skjerpe kommunens innsats for å koordinere utbyggerbidrag, og krav om infrastruktur i nye områder.
- Redusere antall konflikter og klager ved å sørge for at kommunen gir vanlige innbyggere god hjelp og veiledning i forkant av søknader og vedtak.
- Jobbe for å få bort køene for byggesaker, samt private og offentlige planer i Bergen kommune.

Den levende byen

Bergen skal ha varierte og mangfoldige bomiljø i hele byen. På grunn av belastningen på natur og klima er det nødvendig å bygge tettere, og å legge det meste av ny bebyggelse i nærheten av kollektivterminaler og langs kollektivtraseene. Dette vil også bidra til mer effektiv logistikk i hverdagen, og gir en mulighet til å skape nye, gode nabolag. Men en slik politikk krever at det stilles krav til kvaliteten i prosjektene. Arkitektur skaper de fysiske rammene for menneskenes sosiale liv.

Bergen, med sin unike bygningsarv, trenger både ivaretagelse av kulturarven og en ambisiøs og særpreget samtidsarkitektur. En nyskapende bergensarkitektur bør la seg inspirere av kunstneriske uttrykk og legge klimahensyn til grunn for materialvalg og prioriteringer.

Med god tilrettelegging for oppgraderinger og påbygg av eksisterende bygg i borettslag og sameier, kan en få bedre tilpassede boliger for alle grupper og flere boliger uten at dette går på bekostning av grøntområder.

Det er viktig å sikre at tilbud til barn og unge er en obligatorisk del av byutvikling i nye områder. Historisk har vi sett at det i store utbyggingsområder ikke har vært tilstrekkelig tilrettelagt for tilbud til barn og unge. Som kommune er dette et krav vi også må stille overfor utbyggere.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre offentlig styring i byplanleggingen og god samhandling med utbyggere.
- Etablere hurtigfil for forslag som er i tråd med overordnede planer.
- Sikre videreføring av god bergensk byskikk i nye prosjekter, og stille krav til byform, arkitektur og ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljø for å ta vare på det lokale stedets egenart.
- Tilrettelegge for oppgraderinger av bygninger i eksisterende borettslag.
- Sikre skog, parker og andre grøntområder også i fortetningsområdene.
- Tilrettelegge for gode byrom og møteplasser.
- Sikre at byarkitekt og byantikvar er gode samtalepartnere tidlig i prosessene for utbyggere i planfasen.
- Sikre at tilbud til barn og unge blir tilstrekkelig ivaretatt i utvikling av nye områder.

En helhetlig boligpolitikk for alle

Arbeiderpartiet vil at Bergen skal ha en boligpolitikk som gjør at flere kan kjøpe sin egen bolig. Vi vil se på juridiske, økonomiske og organisatoriske virkemidler og søke samarbeid med statlige og regionale myndigheter for å styrke kommunens handlingsrom. Bergensregionen utgjør et felles bolig- og arbeidsmarked og trenger en mer helhetlig boligpolitikk. Arbeiderpartiet vil følge opp initiativet Bergen kommune har tatt for å skape et regionalt samarbeid om å bygge flere boliger.

Sentrum - og bydelene

Arbeiderpartiet ønsker en revitalisering av sentrum med økt folketall og mer aktivitet. Byen skal vokse videre ved at sentrale områder i bydelene også får en fremtidsrettet utvikling med boliger, arbeidsplasser og ny aktivitet. Arbeiderpartiet ønsker å bygge flere boliger i alle bydeler. Vi vil følge opp næringslivet ved å sørge for møteplasser, parker og torg. Dette gjøres blant annet ved å sørge for god byutvikling i transformasjonsområder som Mindemyren, Fyllingsdalen, Storanaset, Nyborg og Dokken.

Når Dokken nå skal utvikles får Bergen en helt ny bydel. Den sentrale beliggenheten fordrer at det blir en bydel med stort mangfold og plass til alle. Det må sikres variert boligbebyggelse og eierstruktur som sikrer samhandling mellom mennesker fra ulike samfunnslag. Vi skal sikre en sunn miks mellom boliger, næring og andre formål, slik at det også blir en arena for nye arbeidsplasser. Nye Dokken skal utvikles som en nullutslippsbydel. For at barn og familier skal trives i området vil vi at det skal etableres tilstrekkelig med parker og et idrettsanlegg med fotballbane. Arbeiderpartiet er opptatt av å ivareta det eksisterende nabolaget på Dokken og inkludere disse i den videre utviklingen.

Arbeiderpartiet er positive til planene om å flytte Akvariet til Dokken. Området på Nordnes som i dag huser Akvariet og Havforskningsinstituttet, må i så fall innlemmes i Nordnesparken og gjøres tilgjengelig for innbyggerne. Byggene som beholdes må utvikles til varierte formål.

En ny bydel på Dokken fordrer naturligvis at store deler av havnefunksjonen flyttes til andre lokaliteter. Arbeiderpartiet er opptatt av at havnetilbudet utvikles på en hensiktsmessig måte ut ifra et fremtidsrettet perspektiv, og vil sikre at havnefunksjoner og havnearbeidernes arbeidsforhold ivaretas.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge til rette for økt boligbygging i sentrumsområdene og at eksisterende boligmasse blir bedre utnyttet til boligformål, for alle generasjoner.
- Sørge for at kvalitetskrav til boliger og uteareal blir overholdt.
- Sikre at nye boligprosjekter inneholder familieleiligheter/hus.
- Bygge videre på tiltakene som er innført mot «hybel- og hotellifisering» i boligområder.
- Bygge en fremtidsrettet havn på Ågotnes som fremmer Bergen som nasjonal og internasjonal havby.
- Sikre gode arealer til lekeplasser, markeder og konserter for å skape liv mens områder er under utvikling.
- Etablere, og ta vare på, grøntområder og parker i bydelene.
- Gjøre det enklere å sette av tomter til offentlige tilbud når områder reguleres.
- Gjøre det enklere å fornye eksisterende bebyggelse fremfor å bygge nytt.
- Sette i gang et pilotprosjekt med tilbud om etablering av solpaneler i borettslag.
- Samarbeide med andre statlige- og fylkeskommunale vegmyndigheter for å etablere flere gatetun, særlig på initiativ fra nabolag.
- Tilrettelegge for at det blir enklere for håndverks- og tjenestebiler å parkere i nærheten av oppdragssteder der det ikke er tilrettelagt for parkering.

En miljø- og naturvennlig by

Bergen har store verdier og ressurser i naturområder, vassdrag, strandsone og sjø for både vern og bruk til friluftsliv. Å ta vare på sammenhengende natur handler både om å sikre byens befolkning et variert friluftsliv, om å styrke det biologiske mangfoldet og om å ha naturlige vannveier og reservoarer for vann under ekstremvær.

Når områder reguleres, ønsker Arbeiderpartiet å prioritere grønne arealer i byggesonen på en slik måte at det bedrer tilgangen til natur og friluftsområder. Vi vil fortsette å arbeide for et forpliktende arealregnskap for å hindre tap av natur, videreutvikle temakartet for blågrønne strukturer og følge opp det statlige arbeidet med et økologisk grunnkart. Arbeiderpartiet vil vurdere landskapsvern for særlig viktige områder, for eksempel Kanadaskogen og Åstveitskogen. Det er også viktig at vi sikrer en sunn og bærekraftig forvaltning av vilt i kommunen vår.

Den beste flomsikringen vi kan gjøre i byen vår, er å sikre vannet frie veier når det kommer mye nedbør. Derfor ønsker vi å åpne opp lukkede vassdrag i områder hvor det bidrar til økt biologisk mangfold. Arbeiderpartiet vil styrke vernet av vassdrag i kommunen vår gjennom å ivareta gode buffersoner, og ved å ivareta kantvegetasjon i randsonene av vassdragene.

Byen vår har i utgangspunktet store landbruksressurser, selv om areal og bruk i aktiv drift er redusert over tid. Dyrket og dyrkbar matjord er prioritert i nasjonal arealpolitikk, og Arbeiderpartiet vil følge

dette opp lokalt. Vi er positive til initiativ til urbant landbruk, plantekasser i nabolag og liknende løsninger.

Vi vil intensivere innsatsen mot plastforurensing og støtte oppunder gode initiativ som kan bidra til å forhindre plast på avveie. Arbeidet med å følge opp ulovlige skogsveier og annen miljøkriminalitet må fortsette.

Med økende utgifter i samfunnet vårt, og særlig høye strømpriser, vil vi jobbe for bedre støtteordninger til privatpersoner og borettslag som ønsker å investere i energieffektiviserende tiltak.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre fortsatt vern av viktige friluftsområder og natur i hele byen, og aktivt bruke tilgjengelige virkemidler for å sikre tilgang og god forvaltning.
- Styrke vern av vassdrag og jobbe for å åpne opp lukkede vassdrag.
- Sikre og utvikle sammenhengende grøntstrukturer for å sikre biologisk mangfold.
- Sikre tilstrekkelige biologiske forhold for fisk og annet liv i vassdragene våre.
- Ta vare på jordbruksarealer.
- Delta i Fri kalv-forsøket for å redusere bestanden av hjort i kommunen vår.
- Legge til rette for at skoler kan bruke vassdrag som læringsarena.
- Kartlegge svartelistede planter i kommunen.
- Fortsette innsatsen mot ulovlig bossdumping og annen miljøkriminalitet.
- Sørge for et tydelig regelverk på tvers av sektorer som hindrer konflikter mellom skogbruk, friluftsliv og naturhensyn.
- Støtte opp om frivillige som tilrettelegger med klopper og merking av turløyper.
- Jobbe for skilting til turområder fra kollektivknutepunkter og andre sentrale områder.
- Arbeide inn mot statlige virksomheter med tanke på langsiktig vern av natur i byområder med stort utbyggingspress.
- Styrke støtteordninger for energieffektivisering i private hjem og borettslag.
- Støtte frivillige som rydder strender.
- Etablere flere vannstasjoner i sentrum og i bydelene.
- Montere panteringer på flere bosspann i sentrum.
- Ivareta naturområder, med særlig fokus på vedlikehold og renhold av strandlinje, vann- og våtmarksområder i bydelene.
- Redusere lysforurensningen i Bergen og redusere nåværende skadevirkning på bynært økosystem.

6. Transport

En stor hindring for vekst og utvikling i Bergen er at veisystemet ikke har nok kapasitet. Arbeiderpartiet har stått i spissen for satsingen på Bybanen, som handler om å gjøre det mulig for mange flere enn i dag å reise kollektivt i hverdagen. Bybanen er selve ryggraden i et fremtidsrettet kollektivsystem og er et godt alternativ til noen bussruter. Det er av avgjørende betydning at samspillet mellom bybanen og øvrig kollektivtilbud fungerer så optimalt som overhodet mulig.

Trygg og effektiv transport i hele byen

En god miks av bane, vei og sykkelvei er nødvendig for å avlaste dagens trafikksystem i Bergen. Arbeiderpartiet i Bergen vil være en sterk og tydelig pådriver for sentrale prosjekter i og rundt

Bergen, herunder Bybanen, Ringvei øst og strekningen mellom Bergen og Voss. Sammen vil disse tre prosjektene gi en langt mer effektiv og trygg hverdag for byens befolkning. Bildeling vil også være viktig for å løse byens trafikale utfordringer, og Arbeiderpartiet vil tilrettelegge for større utbredelse av disse tilbudene.

Skolebarn skal ha trygge skoleveier uansett hvor i byen de bor. De barna som har rett på det, må sikres et pålitelig og godt tilbud om skoleskyss.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for å få gjort alt klart til snarest mulig oppstart av Nordhordlandstunnelen og sikre framdrift for videre planlegging av resten av Ringvei Øst, med Arna-Fjøsanger som neste delstrekning.
- Tilrettelegge for bildeling i alle bydeler.
- Se på plassering av ytre bomring på nytt med sikte på å finne bedre løsninger.
- Jobbe for regulering av elskapesykler i alle bydeler på lik linje med sentrum.
- Bevare innfartsparkeringene for bil og sykkel ved kollektivknutepunkt og langs stamlinjer - samt se på mulighetene for å bygge nye innfartsparkeringer.

Et miljøvennlig og forutsigbart sykkel- og kollektivtilbud

Arbeiderpartiet er opptatt av at kollektivtilbudet skal være et reelt og effektivt alternativ til bilen for innbyggere i alle deler av byen vår. Vi vil jobbe aktivt opp mot Vestland fylkeskommune for å sikre et billigere og bedre kollektivtilbud i Bergen. Særlig trenger vi flere busser innad i bydelene.

Det er krevende å bygge ut sykkelveier fort nok. Arbeiderpartiet vil arbeide for fortgang i planleggingen. Dimensjonering og enklere løsninger må vurderes i samarbeid med regionale og statlige myndigheter.

Arbeiderpartiet vil:

- Fortsette å bygge ut et moderne og effektivt kollektivsystem med Bybanen som ryggrad og et styrket tilbud med lokal- og ekspressbusser.
- Sørge for også de eldre delene av kollektivsystemet blir universelt utformet.
- Jobbe for at kollektivtilbudet skal være rimelig og sikre et best mulig rutetilbud i Bergen.
- Styrking av busstilbudet internt i bydelene med gode tverrgående ruter og sømløs overgang til bybane og stamruter.
- Gjøre studentrabatten på kollektivtransport aldersuavhengig.
- Vurdere familierabatter og søskenmoderasjon for månedskort.
- Bidra til at Skyss lytter til kunder og sjåførere når de gjør endringer i rutetilbudet.
- Jobbe for effektiv avvikling av kollektivtrafikk på alle de store innfartsårene i Bergen.
- Innføre bysykler i flere bydeler.
- Vurdere å inkludere bysykler, Beffen og museumstrikken i periodebilletten og som del av kollektivsystemet.
- Fortsette utbygging av tjenlig og sammenhengende sykkelveinett.
- Etablere flere sikre og overbygde sykkelparkeringer i Bergen.
- Drosjer som har oppdrag for Bergen kommune, må tilhøre konvensjonell sentral og det må stilles krav om tariffavtale.

7. Idrett, frivillighet og kultur

Arbeiderpartiet er stolte av idrettsbyen Bergen. Idretten er den viktigste fritidsarenaen for svært mange bergensere, gammel som ung, utøver som frivillig. Derfor er vi opptatt av å legge til rette for en bredde i tilbudet som inkluderer både barn, ungdom, voksne og seniorer som alle har sine unike målsetninger og drømmer. Det skal være et stort mangfold av idretter å velge mellom. Det er de frivillige som er bærebjelken i idretten. Dette betyr at vi må gjøre vårt ytterste for å sørge for at alle de tusenvis av frivillige skal ha best mulig rammevilkår.

Vi skal fortsette å sikre gode vilkår for idrett og frivillighet i årene som kommer, og vi er garantisten for at idretten og frivillige organisasjoner får bruke kommunale idrettsanlegg, haller og skoler gratis.

Gjennom pandemien opplevde idretten betydelig frafall fra deltakere i alle aldre. Mange ble rammet av ensomhet og isolasjon, noe som flere fremdeles sliter med. Arbeiderpartiet mener derfor at det nå, i tiden etter pandemien, er viktigere enn noen gang å satse på idretten og frivilligheten i byen vår.

Den mangfoldige idrettsbyen

En helt nødvendig forutsetning for at den fantastiske idrettsbyen vår skal fortsette å utvikle seg, er at vi har gode anlegg som klubbene og utøverne kan benytte seg av. En mangfoldig idrettsby trenger et tilsvarende mangfold av anlegg. Derfor har vi ferdigstilt anlegg som svømme- og opplæringsbasseng ved Ortun skole, Idrettshus og FYSAK på Melkeplassen, samt bidratt i realiseringen av Åsane Arena.

Vi vil fortsette å investere i nye anlegg, i tillegg til å oppgradere de vi allerede har. Flere anlegg står på trappene rundt omkring i byen vår. I egen regi skal vi bygge Alvøen idrettshall, Mjølkeråen idrettshall, Laksevåghallen, Bjørnarhallen i Arna, ruste opp Bergenshallen og bygge tilbygg til Fyllingsdalen idrettshall. Vi skal også bidra til realisering av klubbeide anlegg som står på trappene, slik som ishall på Slåtthaug, Gneisthallen, Bjarghallen og Varegg sitt anlegg i Sandviken, i tillegg til en lang rekke mindre prosjekter. I tillegg skal Slettebakken, etter at saneringen av bossdeponiet er ferdigstilt, utvikles slik at området gir rom for flere idretter og styrker eksisterende idrettsbehov.

Vi trenger flerbruksanlegg som kommer mange idretter til gode i Bergen. Både i kommunens egen regi, så vel som i klubbens regi. Derfor er det gledelig å se prosjekter som Krohnsmindealliansens planer for Krohnsminde Idrettspark, der flere ulike klubber og idretter går sammen om et felles prosjekt. Slike prosjekter støtter Arbeiderpartiet, spesielt i levekårsutfordringer.

Både idretten, kulturlivet og næringslivet trenger en ny storstue i Bergen. Derfor vil vi jobbe sammen med relevante aktører for å realisere den planlagte byarenaen på Nygårdstangen.

Arbeiderpartiet vil jobbe for et mangfold av idrettsanlegg med mål om at barn og unge kan ha kort reisevei for å drive med idrett og aktivitet. Derfor ønsker Arbeiderpartiet å opprette Fysak i alle bydelene. I tillegg vil vi sikre at skoler tilbyr utlån av lokaler som kan bidra til økt aktivitet for barn og unge i bydelene.

Arbeiderpartiet vil sikre tilbud til barn og unge som ikke driver med organisert idrett, men som likevel ønsker å være aktive sammen med andre. Vi vil jobbe for at det opprettes alternative møteplasser, som ungdomsklubber, hvor det er trygge voksne tilstede.

Arbeiderpartiet vil:

- Garantere gratis bruk av kommunale anlegg og haller.
- Utvide ordningen med åpne haller og gjøre skolebygg i bydelene mer tilgjengelige for aktivitet.
- Særlig ivareta de små idrettene.
- Legge til rette for nærmiljøanlegg og egenorganisert idrett.
- Sikre rettferdig fordeling av treningstid
- Jobbe for å styrke seniortilbudet i lokale idrettslag i bydelene.
- Legge til rette for at det opprettes fritidstilbud for unge i alle bydeler.
- Bidra til å realisere ny ishall på Slåtthaug og deretter ruste opp Bergenshallen.
- Ferdigstille Alvøen idrettshall, Fysak i Loddefjord og Laksevågshallen, tilbygg til Fyllingsdalen idrettshall og starte byggingen av hall i Mjølkeråen.
- Jobbe for realisering av nødvendige idrettsanlegg i Sædalen og på Søreide
- Starte prosessen med å utrede for utviklingen av Totland skianlegg som viktige folkehelseiltak for utendørsaktiviteter i bydelen.
- Fortsette å styrke tilskuddsordningen for klubbeide anlegg.
- Bygge nærmiljøanlegg, Fysak og tilsvarende i alle bydeler.
- Sikre tilgang på svømmebasseng i alle deler av byen.
- Sørge for gode partnerskap mellom de lokale idrettslagene og kommunen gjennom vertskapsavtaler, åpen hall, god dialog og ved at det legges til rette for lokal medbestemmelse.
- Undersøke muligheten for å etablere en transporttjeneste ved store idrettsarrangement.
- Bidra til realiseringen av Byarena på Nygårdstangen.

Frivilligheten som bærebjelke

Frivilligheten er en av de viktigste bærebjelkene i samfunnet vårt. Arbeiderpartiet vil at alle innbyggere skal kunne engasjere seg i frivillig arbeid etter eget ønske og interesseområde. Dette gjelder både innen idretten, helse- og omsorg eller kultursektoren. Frivillige organisasjoner tilbyr tilhørighet, og er svært viktige arenaer for sosialt fellesskap, inkludering, demokratiopplæring og selvutvikling. Arbeiderpartiet vil sikre gode rammevilkår for den organiserte frivilligheten, lag og organisasjoner. Vi vil jobbe for at offentlige bygg, som for eksempel skoler, i større grad kan brukes av frivillighet og nærmiljøet på kveldstid.

Vi vet at rapporteringsarbeidet oppleves krevende for frivillige lag og organisasjoner. Derfor vil vi forenkle tilskuddsordningene og rapporteringsregimet i kommunen, slik at frivillige organisasjoner kan bruke mer tid på aktiviteter og relasjonsbygging og mindre tid på rapportering. Vi vil i tillegg se på hvordan vi kan veilede nye aktører slik at terskelen for å søke på tilskuddsordninger blir lavere.

Arbeiderpartiet vil oppjustere ressurser til Frivilligsentralene i kommunen. Frivilligsentralene er gode møteplasser i sitt lokalmiljø og har en sentral rolle for å motvirke ensomhet, passivitet og sosial tilbaketrekning.

Heldigvis blir vi stadig eldre og har mange gode og aktive år foran oss den dagen vi går av med pensjon. Unge pensjonister er viktige ressurser for samfunnet og mange ønsker å bidra. Dette gjelder ikke minst med tanke på å hjelpe andre pensjonister som er eldre og mindre mobile. Det kan for eksempel være kjøring til aktiviteter og kulturelle arrangementer, arrangering av møteplasser og andre sosiale tilstelninger eller rett og slett en tur på den lokale kafeen. Pandemien har forsterket utfordringen med ensomhet for mange. Nå er det viktigere enn noen gang, at vi gjør det vi kan for at det skal være lettest mulig å bidra.

Det skal være enkelt og gratis for flest mulig å låne utstyr til idrett og friluftsliv. Dette er bra for både miljøet og lommeboken. Arbeiderpartiet jobber derfor for å utvide BUA (gratis utlånstjeneste), eller tilsvarende tilbud i regi av frivillige aktører, som for eksempel Frivilligsentralene og Bærekraftige liv.

Arbeiderpartiet vil:

- Jobbe for et godt samarbeid med frivillig sektor ved å forenkle tilskuddsordninger og rapporteringsregimet i kommunen, og jobbe for tilgang på lokaler i nærmiljøet.
- Etablere lavterskeltilbud i mindre geografiske områder slik at hjemmeboende kan delta i frivillig aktivitet med andre i sitt eget nærmiljø.
- Tilrettelegge for at frivillige organisasjoner og personer kan gjennomføre aktiviteter for beboere på sykehjem.
- Etablere BUA- tilbud (utlånstjeneste) i alle bydeler.
- Styrke arbeidet med å rekruttere frivillige rettet mot tilbud for ungdom.
- Sørge for at flere kommunale bygg, som skoler, blir tilgjengelige for frivillige lag og organisasjoner.
- Legge bedre til rette for at unge pensjonister kan drive frivillig arbeid.

Et tilgjengelig friluftsliv

I Bergen har vi fantastiske turområder i vakker natur, med god tilgang på sjø og fjell. Arbeiderpartiet vil ta vare på den uberørte naturen, og bevare byfjellsgrensen. Vi skal samtidig jobbe for at bergenserne skal ha lettere tilgang på turområder i eget nærmiljø. Dette skal vi gjøre gjennom å sørge for god universell tilgang til byfjell og sjøområder og ved å lage flere turveier i den enkelte bydel. I tillegg vil vi bygge dagsturhytter i turområder i bydelene, gjerne kombinert med turbibliotek. Vi vil fortsette det gode samarbeidet med idretten, Bergen og Omland friluftsråd og Bergen og Hordaland turlag. Arbeiderpartiet mener det er behov for en bedre finansiering av friluftsansjoner i Bergen og vil gjennomgå finansieringen av disse.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for at det er plass til friluftsliv og turløyper når det planlegges nye boliger
- Tilrettelegge for flere badeplasser, og sikre nok toaletter og bosspann
- Tilrettelegge for ordninger hvor folk kan dele på båter, kajaker og kanoer
- Bygge dagsturhytter i turområder i bydelene
- Prioritere ro og stillhet i naturen og begrense motorisert ferdsel
- Åpne flere elver slik at bergenserne får tilgang på vann og sjø og ivareta biologisk mangfold

En kultur å leve av og for

For Arbeiderpartiet er kunst og kultur helt grunnleggende for å skape gode liv og et godt samfunn. Gode kulturopplevelser gir den enkelt mulighet for refleksjon og læring, og gjennom kulturelle opplevelser skaper vi felles historier og samlingspunkter. Kultur er med på å bryte ned barrierer, og skaper nye og sterkere felleskap. Kultur er avkobling og påkobling.

Arbeiderpartiet vil at Bergen skal være Nordens mest nyskapende kulturby. Det pulserende kulturlivet gjør Bergen til en attraktiv by for innbyggere og besøkende, i tillegg gir det positive ringvirkninger for næringslivet. Både det frie feltet og etablerte institusjoner er viktige for å utvikle Bergen som en mangfoldig og spennende kulturby.

Derfor må vi bygge ned terskler for deltakelse, og fremme det brede kulturlivet i alle bydeler. Arbeiderpartiet vil sikre gode rammevilkår for både amatører, små- og store festivaler og profesjonelle kulturaktører.

Sosial ulikhet gjenspeiles i folks deltakelse i kulturvirksomhet. For Arbeiderpartiet er viktig å sikre at alle barn skal ha like muligheter til å delta på kulturaktiviteter. Derfor vil vi digitalisere aktivitetskortet og gi alle barn og unge rabatter på eksempelvis museum, Akvariet, idrettstilbud og kino. Barn fra familier med lav inntekt skal fortsatt få gratis Aktivitetskort.

Norsk språk er under press på mange samfunnsområder, og Arbeiderpartiet vil styrke språkpolitikken i Bergen for å sikre at norsk fremdeles skal være et fullverdig og samfunnsbærende språk. Nynorsk er en viktig del av kulturen vår. Vi vil fortsette å styrke nynorsk språk, kultur og identitet i bydelene og videreføre og styrke kommunens innsats for nynorsken sine kår.

Et sted å øve, opptre og produsere er viktig for både profesjonelle og amatører. Derfor må øvingslokaler, kunstverksteder og musikkbinger for band og musikere være tilgjengelige. Kultur handler ikke bare om de store talentene, men også de små gledene. Bergen skal fortsette å være gode på musikk, kor, sang, dans og teater. Gode kulturtilbud til barn og unge er avhengig av profesjonelle kulturutøvere som lærer bort noe, samtidig som rekrutteringen til den profesjonelle kulturen er avhengig av gode tilbud til barn og unge. Arbeiderpartiet er garantisten for et variert og internasjonalt kulturliv som omfatter hele spekteret, fra barnekor til internasjonale Bergenstjerner. Buekorpsene er unik bergenskultur- og historie. De skal sikres gode vilkår og forutsigbare rammer.

På kulturskolen i Bergen finner mange unge sitt talent, får dyrket sin lidenskap og utviklet sitt kulturuttrykk. Vårt mål er at alle barn som ønsker det skal få plass i kulturskolen til en rimeligere pris og at skolen fortsetter å holde et høyt faglig nivå. I Bergen har kulturskolen en lavere dekningsgrad enn andre sammenlignbare kulturskoler. Dersom vi skal nå målet om å treffe alle barn, må tilbudet som gis, favne om flere. Vi vil derfor tilføre kulturskolen mer ressurser, slik at vi både kan senke kontingenten, gi tilbud om rabatterte priser, ha flere friplasser, redusere ventelisten for musikkundervisning og gi et ytterligere desentralisert tilbud.

Vi vil særlig at kulturskolen skal satse i områder med levekårsutfordringer og bydeler/steder med lav deltakelse.

Samarbeidet mellom Bergen filharmoniske orkester (BFO) og korene Bergen filharmoniske kor og Collegium Musicum har vært avgjørende for at man har satt opp store korverk som holder høyt internasjonalt nivå. Institusjoner som Bergen Nasjonale Opera og Festspillene i Bergen produserer kunst av høy kvalitet og samtidig støtter de opp under samarbeidet med amatørkulturfeltet.

Vi har lagt til rette for kjøp av Kjødehallen på Verftet. I årene som kommer skal Kulturkvartalet på Verftet videreutvikles. Vi er positive til bruk av området før, og under rehabilitering, så langt det lar seg gjøre.

Vi vil jobbe for at KODE og de andre konsoliderte museene skal tildeles en større andel av de nasjonale museumsmidlene. Vi vil også jobbe for at skeivfordelingen mellom Litteraturhuset i Oslo og i Bergen rettes opp i.

Bergen skal være en filmby med et bredt og godt kinotilbud. I Bergen arrangeres Norges største filmfestival, Bergen Internasjonale Filmfestival (BIFF). Arbeiderpartiet ønsker å sikre festivalens videre drift og vil jobbe for flere visningssteder for kvalitetsfilm. I tillegg vil vi jobbe for at den

nasjonale insentivordningen for film forbedres og at alle produksjoner som søker, og oppfyller kravene, får innvilget støtte.

Bibliotekene er ikke bare steder der vi kan låne bøker, men også viktige møteplasser og en debatt- og kunnskapsarena. Arbeiderpartiet vil derfor åpne en filial i Ytrebygda og sikre biblioteker med gode åpningstider i alle bydeler.

Bergen er en internasjonal by med en rik historie. Kulturminner må bevares og løftes frem for å gi fremtidige bergensere en forståelse av vår felles historie. Vi vil jobbe for forutsigbare rammer for museene i byen vår og jobbe opp mot nasjonale myndigheter for å få på plass bedre ordninger for strømstøtte. Frivillige som jobber med tekniske og bevegelige kulturminner må sikres gode rammer for sitt viktige arbeid.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre godt samarbeid med og gode vilkår for større og mindre festivaler i byen vår.
- Jobbe for likestilling og mangfold innenfor alle områder i kulturlivet.
- Videreføre og utvide ordningen med tilgang til gratis lokaler for amatørkulturen.
- Innføre et digitalt aktivitetskort som gir alle barn og ungdom rabatt på aktiviteter og opplevelser.
- Sørge for at Fyllingsdalen teater har gode rammevilkår.
- Starte bygging av kulturhus i Fyllingsdalen i løpet av perioden.
- Sikre gode rammevilkår for BIFF og Cinemateket.
- Bidra til videre utvikling av Kulturkvartalet Verftet.
- Arbeide sammen med kunst- og kulturlivet for å fremme gode arbeidsvilkår for ansatte i bransjen.
- Jobbe for at KODE og de andre konsoliderte museene skal tildeles en større andel av de nasjonale museumsmidlene.
- Fremme et kommunalt, regionalt og nasjonalt museumsløft.
- Ta vare på kystkulturen, kulturlandskapet langs kysten og nøst- og sjøhus.
- Styrke fartøyvernet og jobbe for bedre økonomiske rammevilkår.
- Sikre at kulturkontorene i bydelene har tilstrekkelig bemanning til å bidra aktivt med tilrettelegging for det lokale kulturlivet.
- Ta initiativ til å samle aktører innen musikk og scenekunst til kraftsamling og samarbeid for realisering og sambruk av kulturarenaer.

Religion og livssyn

Arbeiderpartiet mener at Bergen skal være en livssynsåpen by med plass til alle. Den norske kirke og de mange livssynsorganisasjonene gjør en viktig frivillig innsats for byens innbyggere. Mange organisasjoner og menigheter sliter med mangel på lokaler og andre fasiliteter. Bergen kommune må derfor tilrettelegge bedre for at disse kan drive på gode vilkår. Arbeiderpartiet vil jobbe for likebehandling mellom tros- og livssynsamfunn, blant annet ved å legge til rette for flere og bedre livssynsfleksible seremonirom.

8. Kommunen som arbeidsgiver

Arbeiderpartiet ønsker et samfunn hvor økonomi og sosial bakgrunn ikke er avgjørende for hvor godt man lykkes i livet. Vi er godt i gang med å gjennomføre en storrengjøring i arbeidslivet for å sikre hele, faste stillinger og bekjempe sosial dumping, useriøse aktører, arbeidslivskriminalitet, midlertidighet og deltid.

Kommunen som arbeidsgiver

Bergen kommune er byens og regionens største arbeidsgiver med over 20 000 fast ansatte. Kommunen skal være en god arbeidsgiver som samarbeider med organisasjonene i arbeidslivet for å levere gode tjenester til innbyggerne. Vi vil fortsette arbeidet med å sikre ansatte i kommunen hele og faste stillinger. Dette er en prioritert oppgave for Arbeiderpartiet. Hele, faste stillinger gjør hverdagen mer forutsigbar for enkeltmennesker og familier i byen vår og gjør det mulig for ungdom å etablere seg. Som et av flere ledd i dette arbeidet, vil vi fortsette å bygge ut kommunens eget bemanningssenter. Her ansettes vikarer i faste heltidsstillinger. Ordningen gjør at barn og eldre i kommunen vår, som er brukere av kommunale tjenester, får færre ulike vikarer å forholde seg til. I tillegg bidrar det til at kommunen bruker mindre på å kjøpe bemanningstjenester utenfra.

Bergen kommune skal gå foran som et godt eksempel med mangfold på arbeidsplassene. Arbeiderpartiet har som mål å gi bedre tjenester til innbyggerne og en bedre arbeidshverdag for de ansatte. Derfor har vi startet en tillitsreform som har som hovedmål å bruke kompetansen til de ansatte for å sikre kvalitet til innbyggerne, mer tid til de som trenger det og økt medbestemmelse. Vi har også fjernet tidstyver i skolen for å gi lærerne mer tid til å være lærer. Vi ønsker å utvide tillitsreformen og kutte unødvendig rapportering på flere områder i kommunen.

Enkelte deler av kommunen har særlig høyt sykefravær. Forklaringene på dette er mange og sammensatte. For å bidra til mer stabile arbeidsplasser og kjente fjes for eldre på sykehjem og barn i barnehager, vil vi utvide kommunens egen vikartjeneste. Vi vil parallelt med dette igangsette flere prøveprosjekter med høyere grunnbemanning hvor faste ansatte fungerer som vikarer for hverandre.

I årene som kommer vil både kommunen og næringslivet ha behov for mange tusen nye fagarbeidere. For mange ungdommer gjennomfører ikke den videregående opplæringen fordi de ikke kommer seg ut i lære. Arbeiderpartiet vil inkludere ungdommer som har bestått i alle fag fra videregående i kommunens læreplassgaranti for helse- og oppvekstfag og vurdere å utvide den til andre fag. Lærlingene skal stille først i køen når kommunen ansetter nye fagarbeidere. Vi vil også samarbeide tettere med fylkeskommunen om dimensjonering av de ulike tilbudene, slik at vi sikrer nok skoleklasser i etterspurte fag. Arbeiderpartiet mener yrkesopplæringsnemdens innspill bør vektlegges tyngre i dette arbeidet.

Ungdom og studenter skal oppleve at Bergen kommune er en attraktiv arbeidsgiver etter endt utdanning. Underveis i utdanningsløpet er vi opptatt av å gi ungdommer mulighet til å skaffe seg arbeidserfaring gjennom for eksempel sommerjobber på sykehjem og i kultursektoren.

Kommunens behov for kompetanse og arbeidskraft skal kartlegges. Resultatet av kartleggingen bør følges opp gjennom samarbeid med fagorganisasjonene og Vestland fylkeskommune. I Bergen kommune skal ansatte uten formell kompetanse få tilbud om å ta fagbrev mens de arbeider. Vi vil i tillegg samarbeide med Fagskolen om å opprette spesialiserte videreutdanningstilbud for fagarbeidere i kommunen. Ansatte i Bergen kommune skal få tilbud om etter- og videreutdanning

tilpasset sitt arbeidsområde. Dette er viktig for å holde på dyktige ansatte og videreutvikle deres kompetanse.

Arbeiderpartiet vil:

- Fortsette arbeidet mot ufrivillig deltid og gi alle som ønsker det hele, faste stillinger.
- Styrke og utvide kommunens bemanningssenter med flere faggrupper og parallelt avvikle avtaler med private vikarbyråer.
- Utvide tillitsreformen og fjerne unødvendig og tidkrevende rapportering.
- Få flere lærlingeplasser i kommunen innen flere fag.
- Jobbe videre med å redusere sykefraværet gjennom bl.a forsøk med økt grunnbemanning.
- Sørge for at kommunen er en god arbeidsgiver for ansatte i ulike livsfaser og særlig vurdere tiltak for mer fleksibilitet for småbarnsforeldre.
- Sikre gode rutiner som ivaretar at det skal være trygt å gi beskjed på arbeidsplassene i Bergen kommune. Arbeidstakere som varsler om kritikkverdige forhold skal tas vare på, og det skal sikres gode rutiner som ivaretar alle involverte.
- Sikre en moderat lederlønnsutvikling i Bergen kommune.
- Gjennomføre og videreutvikle tilbudet "UngJobb"

9. Trygg styring i krevende tider

Kontroll på økonomien er selve grunnlaget for trygg styring. Etter at Arbeiderpartiet tok over i 2015, har kommunen hatt sunne driftsresultat, og vi har levert ansvarlige budsjett. Alt dette mens eiendomsskatten har ligget på samme nivå. Bergen har blitt en by som kan satse på det viktigste: velferd for barn, unge og eldre. Med vår retning er Bergen blitt en mer rettferdig by, med mindre forskjeller og større muligheter for innbyggerne, enn da Arbeiderpartiet vant valget i 2015.

Fremover vil vi merke mer til konsekvensene av klimaendringene. Bergen kommer til å bli våtere og villere som følge av klimaendringene. Behovet for klimatilpasning og samarbeid om beredskapstjenester, vil bli enda viktigere i årene som kommer. Med Arbeiderpartiet ved roret skal Bergen beholde ledertrøya i dette viktige arbeidet.

Stadig flere tjenester vi omgir oss med blir digitale. Med det følger et viktig ansvar for å ivareta personvern og informasjonssikkerhet, samt sikre brukervennligheten for både innbyggere og ansatte.

Ansvarlig økonomistyring

Bergenserne står overfor større økonomiske utfordringer i årene som kommer. Mange vil merke høye strømpriser, økende renter og dyrere mat, og de aller fleste vil få en trangere privatøkonomi. Økte materialkostnader er også med på å fordyre alle byggeprosjekter i kommunen. Det viktigste for Arbeiderpartiet i tiden fremover er å skjerme barnefamilier og de som har minst i samfunnet vårt.

Det er avgjørende at vi sikrer trygg økonomisk styring i tiden som kommer. Ansvarlig pengebruk er nødvendig for å sikre gode offentlige velferdstjenester, både nå og i framtiden. Infrastruktur og

tjenester som krever stabilitet og pålitelighet, bør eies og drives kommunalt for å gi større trygghet for byens innbyggere og ansatte.

Kommunen eier mange og store bygg i byen vår. Arbeiderpartiet vil i krevende tider prioritere vedlikehold og oppussing av de byggene vi har. Det er en viktig prioritering som både bidrar til å forbedre innneklimaet og ivareta forventninger om modernisering av eksisterende bygg. Samtidig skal vi arbeide videre for å kutte energikostnader i kommunale bygg. For å bidra til mindre klimagassutslipp, vil Arbeiderpartiet legge opp til å rehabilitere bygg fremfor å bygge nytt, der dette er et alternativ. I tillegg vil vi sikre at byggematerialer og interiør gjenbrukes i størst mulig grad.

Eiendomsskatten er en viktig inntekt for kommunen og nødvendig for å drive barnehager, skoler, sykehjem og andre, viktige offentlige tjenester. Vi vil vurdere å øke bunnfradraget ytterligere slik at vanlige folk betaler mindre og skatten blir mer omfordelt. Arbeiderpartiet vil jobbe opp mot nasjonale myndigheter for at eiendomsskatteloven gjøres mer rettferdig og for at de som eier flere boliger, betaler mer.

Arbeiderpartiet vil:

- Styre kommunens økonomi på en ansvarlig måte med tilstrekkelige netto driftsresultat og begrense gjeldsveksten til kommunen.
- Skaffe kommunen nødvendige inntekter gjennom en forutsigbar eiendomsskatt med en mer sosial profil.
- Ha en gjennomgang av kommunens bygningsmasse med mål om å identifisere energibesparende tiltak.
- Vurdere rehabilitering, fremfor å bygge nytt, der dette er mulig.
- Miljø sertifisere alle byggeprosjekter i regi av Bergen kommune for å begrense miljøpåvirkningen og redusere klimagassutslipp.

En rettferdig innkjøpspolitikk

Bergen kommune er en av Norges største innkjøpere. Det kjøpes inn varer og tjenester for milliarder hvert år. Det betyr også at påvirkningskraften er stor når det stilles tydelige krav til varene og tjenestene som kjøpes. Gjennom å innføre Norgesmodellen i offentlig sektor skal vi sørge for at seriøse bedrifter får oppdrag slik at de useriøse utkonkurreres.

Arbeiderpartiet mener at vi må bruke innkjøpsmakten til å stille tydelige krav om menneskerettigheter, arbeidsvilkår, klimagassutslipp, miljøpåvirkning og dyrevelferd. Slik kan Bergen bidra til å gi seriøse bedrifter et konkurransefortrinn og sikre at kommunens krav motvirker sosial dumping, fremmer etisk handel, innovasjon, bærekraft og lokalproduserte varer der dette er aktuelt. Arbeidstakere som arbeider på Bergen kommunes prosjekter skal gis informasjon om og oppfordres til fagorganisering. Vi må også bruke vår innkjøpsmakt til å sikre de fagforbund, som organiserer de ulike bransjene, fri tilgang til arbeidsplassene i Bergen.

Kvalitet, arbeidsvilkår og miljøpåvirkning må vektlegges mer i forhold til pris i anbudene. Når Åpenhetsloven nå gir oss mulighet til å følge leverandørkjeder, skal vi sikre at dem som leverer varer og tjenester til Bergen kommune forholder seg til Initiativ for etisk handel sin prinsipperklæring, menneskerettighetene og ILOs kjernekonvensjoner. Arbeiderpartiet vil forhindre at kommunen kjøper varer som er produsert på okkupert jord.

Det er avgjørende at Norge utdanner flere fagarbeidere i årene som kommer. Det bør stilles tydelige krav om lærlinger og fagarbeidere i anskaffelser og kontrakter. Arbeiderpartiet vil skjerpe kravene til andel lærlinger på prosjekter og kjøp av tjenester, samt stille krav om andel utført arbeid for lærlinger og fagarbeidere per fag. I bransjer der det er behov for flere lærlinger vil Arbeiderpartiet, i samråd med partene i arbeidslivet, stille høyere krav enn i dag.

Arbeiderpartiet vil:

- At Bergen til enhver tid skal ligge i front på å sikre gode arbeidsvilkår og når det kommer til strenge regler for å motvirke sosial dumping. Seriøsitetskrav må følges både for hovedentreprenører og underleverandører.
- Stille krav om høy andel fast ansatte hos hovedentreprenører for å fremme faste, trygge stillinger.
- Stille høyere krav om lærlinger og fagarbeidere per fag og andel utført arbeid på prosjekter.
- Rette opp og stille krav om landsdekkende tariffavtale. Dersom det ikke står seg juridisk vil vi fortsette å stille krav om lønns- og arbeidsvilkår som er i tråd med gjeldende landsdekkende tariffavtale.
- At brudd på lønns- og arbeidsvilkår kan kreves rettet opp i, uten en begrensende frist.
- Arbeide for at Bergen kommune velger anskaffelsesprosedyrer og kontraktsforlengelse som fremmer innovasjon.
- Legge til rette for sirkulærøkonomi gjennom anskaffelser som fremmer gjenbruk, reparasjon, sirkulasjon av ressurser og materialgjenvinning.
- Forhindre at kommunen kjøper varer som er produsert på okkupert jord.
- Gi flere reaksjonsformer til byggherre ved avtalebrudd på lønns- og arbeidsvilkår, f.eks. mindre og moderate bøter, heving av kontrakt, tilbakehold av betaling og større bøter.

En trygg by og region

Bergen skal være en trygg by å bo og leve i for alle innbyggere. Arbeiderpartiet mener at tett og godt regionalt samarbeid er avgjørende for et godt beredskapsarbeid. Samfunnssikkerhetens hus, som er etablert i Bergen, er et godt eksempel på hvordan man kan gjøre Bergen til en tryggere by gjennom bedre samhandling.

Bergenserne er med rette stolte av brannvesenet i byen vår. Arbeiderpartiet vil sikre brannvesenet gode arbeidsvilkår og moderne utstyr. Vi skal satse på det forebyggende arbeidet, følge opp utrygge utleieboliger og bidra til at brannvesenet kan gjøre en best mulig jobb i Bergen.

Pandemien har understreket betydningen av å være i stand til å verne innbyggernes liv og helse. Arbeiderpartiet vil sikre at det til enhver tid foreligger gode planer som sikrer helseberedskapen i Bergen, og at kommunen er tilstrekkelig forberedt på nye kriser. Arbeiderpartiet vil i tillegg jobbe for en styrking av den frivillige helseberedskapen i Bergen og regionen vi er en del av. Organisasjoner som Norske Kvinners Sanitetsforening, Røde Kors og Norsk folkehjelp viste seg å være uvurderlige bidragsytere under pandemien.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre brannvesenet gode rammevilkår.
- Videreutvikle Samfunnssikkerhetens hus og samhandlingen med andre aktører i regionen.
- Styrke den kommunale beredskapen, blant annet ved å sørge for bedre samordning og flere øvelser på tvers av kommuner, og med andre relevante aktører.
- Arbeide for en styrking av den frivillige helseberedskapen.

- At Bergen kommune til enhver tid skal være forberedt på kriser og være i stand til å skalere opp tilbud ved behov.

En digital kommune

Digitaliserte tjenester er viktig for å nå målet om at kommunen skal være tilgjengelig for alle innbyggerne i Bergen. Stadig mer av kommunikasjonen med, og mellom kommunale tjenester foregår digitalt. Det er en positiv utvikling, men den øker samtidig risikoen for at enkelte opplever digitalt utenforskap. Arbeiderpartiet er opptatt av at beboere på kommunale institusjoner, og andre aktuelle målgrupper, skal få bistand til å håndtere den digitale hverdagen.

Når mer av hverdagen vår blir digital, blir vi også sårbare for brudd på krav til personvern, og informasjonssikkerheten må ivaretas på andre måter enn tidligere. Arbeiderpartiet er opptatt av at vi sikrer den enkelte innbyggers og ansattes rettigheter knyttet til egne personopplysninger, og på trygt og effektivt vis, forholder oss til loven om behandling av sensitive personopplysninger.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for at Bergen er i front når det gjelder å digitalisere nye tjenester der det er hensiktsmessig.
- Samkjøre flere prosjekter regionalt og nasjonalt, fremfor at hver kommune løser utfordringene på egenhånd.
- Arbeide for at ansatte i Bergen kommune får nødvendig opplæring og verktøy slik at de kan ivareta innbyggers og ansattes personopplysninger på en trygg og lovlig måte.

10. Næring, utdanning og forskning

Arbeiderpartiets overordnede mål er arbeid til alle. Derfor vil vi føre en aktiv og miljøvennlig næringspolitikk som sikrer økt verdiskaping og arbeidsplasser for bergensere. I fremtiden vil de tryggeste arbeidsplassene være natur- og klimavennlige. Bergen skal være en by hvor det er lett å tenke nytt og kreativt med færrest mulig byråkratiske hindringer, og hvor vi legger grunnlaget for nytt næringsliv og ny industri, samtidig som vi utvikler eksisterende arbeidsplasser og forbedrer kommunens egne tjenester. Sammen kan Vestlandet være en motmakt til sentraliseringen av makt og ressurser i Osloregionen.

Sammen for verdiskapning, innovasjon og fremtidens arbeidsplasser

Arbeiderpartiet har store ambisjoner for verdiskapning på Vestlandet. Bergen er og skal være selve motoren for utviklingen av regionen og bidra til at Vestland forblir landets største eksportfylke. Bergensregionen er en globalt ledende havregion med verdensledende innovasjon på grønn infrastruktur. I samarbeid med forsknings- og utdanningsmiljøene, næringsliv og kulturaktører vil vi drive systematisk utveksling og utvikling av ny kunnskap. Vi vil jobbe for å styrke regionens sterke næringsklynger.

Forskning – og utdanningsmiljøene i Bergen er avgjørende for at Bergen kan fortsette å være en innovativ by. Innovative byer fornyer seg og skaper verdier for virksomheter, samfunn og innbyggere. Arbeiderpartiet vil derfor arbeide tettere sammen med byens forsknings- og utdanningsmiljø og være en pådriver for at de har gode rammebetingelser. Bergen trenger våre sterke forskningsmiljøer, og disse må videreutvikles med en langsiktig horisont.

Bergen har de beste forutsetningene for å være en verdensledende by innen marin og maritim forskning og næring. Arbeiderpartiet vil styrke *Havbyen Bergen* gjennom et tettere samarbeid mellom næringen, forsknings- og utdanningsmiljøene og kommunen. Bergen Havn skal samordne havner og terminaler på Vestlandet og bli ledende på miljøvennlig sjøtransport. Media City Bergen er et kroneksempel på samarbeid mellom forskning, utdanning, næringsliv og media. Arbeiderpartiet ønsker å tilrettelegge for flere slike kunnskapsklynger og næringsparker.

Vår sterke offentlige helsetjeneste og verdensledende forskningsmiljøer, gir Bergen store muligheter for verdiskaping og innovasjon innen helsefeltet. Arbeiderpartiet ønsker et tettere samspill mellom bedrifter, forskningsmiljøene og den offentlige helsetjenesten for å sikre at kommunens egne tjenester forbedres og at nye løsninger innoveres.

Arbeiderpartiet ønsker at kommunen skal være en aktiv eier og beholde sine eierandeler i sentrale bedrifter som BKK, Bergen Kino, BIR og Fløibanen. I selskaper som kommunen er eier, skal det utvises moderasjon i lønninger for ledere. Det er en forutsetning for å sikre tillit til den norske arbeidslivsmodellen.

Skal Bergen tiltrekke seg og beholde den beste arbeidskraften, må kommunen være attraktiv å bosette seg i. Arbeiderpartiet ønsker å tilrettelegge for at arbeidstakere, studenter, forskere og deres familier skal trives i Bergen og bli boende.

Arbeiderpartiet ønsker å videreutvikle Bergen som en attraktiv turistby, men uten at det går på bekostning av kvaliteten på byen vår. Det skal tilrettelegges for miljøvennlig turisme i Bergen med gode fasiliteter og informasjon om det byen og regionen har å by på. Vi ønsker en lokal miljøskatt for turister, som skal øremerkes miljøvennlig tilrettelegging for turisme. I samarbeid med turistnæringen vil vi utvikle digitale løsninger med sanntidsinformasjon som kan bidra til bedre spredning, og mindre press på viktig attraksjoner i sentrum. Bergen skal være et utstillingsvindu for alt det Vestlandet har å tilby sine tilreisende.

Arbeiderpartiet vil:

- Beholde et sterkt kommunalt eierskap for å sikre at fellesskapet eier naturressurser, infrastruktur, felles data og bedrifter som er kritiske for å bevare kompetanse i Bergen.
- Styrke og videreutvikle arbeidet med «Havbyen Bergen».
- Utøve det kommunale eierskapet mer aktivt for å fremme fellesskapets interesser knyttet til klima og bærekraft, lønns- og arbeidsvilkår, lokale ringvirkninger, læreplaner, kamp mot sosial dumping og moderasjon i lederlønninger.
- Bruke kommunens eierskap i Eviny til å se på muligheten for å aktivt bidra til energiøkonomisering gjennom f.eks. tilrettelegging for installering av varmepumpe med nedbetaling sammen med nettleie.
- Bygge videre på Bergen sin sterke posisjon som turistdestinasjon og videreutvikle byen som et bærekraftig reisemål.
- Innføre en turistskatt på cruisetrafikken som skal benyttes til å ivareta og vedlikeholde Verdensarvbyen Bergen.
- Sikre at lederlønnsutviklingen i Bergen Kommune ikke overskrider det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet.
- Jobbe for at næringslivet på Vestlandet skal ha et virkemiddelapparat som er lett tilgjengelig og møter deres behov.
- Tilrettelegge for nyskaping og innovasjon gjennom å styrke samspillet mellom FoU-miljøene, utdanningssektoren og næringslivet, med mål om at Bergen skal være et europeisk sentrum for fornybar energi og havnæringer.

- Være en pådriver for at arbeidet i næringsklyngene styrkes og at det etableres nye klynger i Bergen.
- Jobbe for at bergensregionen skal være attraktiv å etablere seg i, både for bedrifter og arbeidstakere.
- Styrke samarbeidet mellom næringslivet og skolen for å bidra til rekruttering til de viktigste næringene i regionen.
- Utvikle et by nettverk på Vestlandet fra Stavanger til Ålesund.
- Jobbe opp mot nasjonale myndigheter for å sikre utdannings- og forskningsinstitusjonene våre forutsigbar og langsiktig finansiering gjennom grunnbevilgning og Forskningsrådet.

Et levende uteliv med trygghet for både gjester og ansatte

Restaurant- og serveringsbransjen er en stor og viktig næringsaktør i Bergen. Arbeiderpartiet vil jobbe for bedre arbeidsvilkår sammen med bransjen og fortsette innsatsen for å kunne stille krav om at skjenkestedene forholder seg til allmenngjort tariffavtale som vilkår for å få skjenkebevilling. Vi vil gjennomgå ordningene for uteservering i Bergen. Vårt mål er å bidra til forutsigbare vilkår for bransjen, mer liv i gater og nabolag, samtidig som vi sikrer tilgjengelighet for rullestoler og barnevogner. Vi er positive til flere uteserveringer med benker langs veggene. Arbeiderpartiet vil at det fortsatt skal være områder i Bergen uten alkoholservering. Torgallmenningen er et eksempel på dette.

Arbeiderpartiet vil:

- Jobbe for bedre arbeidsvilkår for ansatte i bransjen i samarbeid med næringen og arbeidstakerorganisasjoner.
- Arbeide for at det kan stilles vilkår om at allmenngjort tariffavtale følges ved innvilgelse av skjenkebevilling.
- Gjennomgå ordningen for uteservering i Bergen.

Studentbyen Bergen

Bergen er studenthovedstaden på Vestlandet. Studentene er en berikelse i bybildet og er med på å styrke kultur- og samfunnslivet i byen vår. Bergen skal fortsette å være en god verts-, og etter hvert hjemby, for byens over 35.000 studenter.

For at byens studenter skal kunne utvikle seg som mennesker, bringe frem viktig kunnskap og skape nye arbeidsplasser, må kommunen sammen studentsamskipnaden og utdanningsinstitusjonene gi studentene trygghet og et godt helsetilbud.

Trygg og god bolig i nærheten av studiestedet og byens mangfoldige kultur og samfunnsliv, et godt helsetilbud, og et tett samarbeid med regionens fremoverlente næringsliv, både under og etter studietiden, er viktig for å skape en god studietid. Det skaper grobunn for et godt liv i Bergen, også etter studiene.

Arbeiderpartiet vil:

- Legge til rette for at alle studenter skal ha tilgang til en fastlege gjennom Sammen.
- Spesielt styrke det forebyggende arbeidet innen psykisk helse, og videreføre støtten til Sammen Psykisk Helse.

- Tilby selvtesting for seksuelt overførbare sykdommer på Familiens Hus i Bergenhus/Årstad bydel.
- Legge til rette for bygging av flere studentboliger, også utenfor den tradisjonelle sentrumskjernen.
- Jobbe for et sterkere praksissamarbeid mellom utdanningsinstitusjonene, næringslivet og kommunen.
- Videreføre ordningen som gir goder til studenter som velger å bli bergensere gjennom å bytte folkeregistrert adresse.
- Ha jevnlig møter med de ulike studentorganisasjonene og deres tillitsvalgte i Bergen
- Ta initiativ til en gjennomgang av samarbeidet mellom kommunen, næringslivet og utdanningsinstitusjonene (Utdanning i Bergen).
- Bevare Lånekassens kontor i Bergen.

11. Bydelskapittel

Arbeiderpartiet ønsker å utvide det bergenske demokratiet ved å innføre bydelsutvalg. For oss er det viktig at folkevalgte er nær folk og at alle skal ha mulighet til å ta del i beslutninger. Bydelene i Bergen er store og de har forskjellige behov. Arbeiderpartiet sitt partiprogram skal gjelde for hele byen, samtidig som vi ønsker å løfte fram viktige lokale saker. I dette kapittelet skriver vi om noen av tiltakene vi ønsker å gjennomføre i de ulike bydelene i Bergen.

Arna

- Bevare de offentlige tilbudene i bydelen og tilrettelegge for flere fastleger i Arna.
- Rehabiliterer Ytre Arna skole og Garnes ungdomsskole og de tilhørende svømmebassengene.
- Bygge ny, dobbel Bjørnarhall for å gi barn og unge i bydelen flere arenaer for å drive med idrett og aktivitet.
- Få fremdrift for bygging av sykkelveien mellom Indre Arna og Ytre Arna og fra Ytre Arna mot Breistein.
- Ikke stenge Lakslia for biltrafikk før gode alternativer er på plass.
- Bygge flere boliger i Arna for å utvikle bydelen videre.
- Ta vare på gårdsdrift, matjord og utmark på strekningen mellom Arna og Vågsbotn.

Bergenhus

- Jobbe for at flere barnefamilier vil bosette seg i sentrum gjennom å medvirke til flere familieboliger, nok barnehage- og skoleplasser, samt ny ungdomsskole.
- Oppgradere fortau og gangveier slik at de går an å bruke også for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne.
- Samhandle tett med næringsdrivende i bydelen når områder og veier skal utbedres for å sikre gode driftsvilkår og trygghet for arbeidsplasser.
- Jobbe for et aktivitetshus i bydelen.
- Legge til rette for flere gatetun og gater uten gjennomgående trafikk.
- Bygge ut flere lekeplasser og ta vare på eksisterende parker.

Fyllingsdalen

- På sikt arbeide for å bygge Bybanen til Spelhaugen og utvikle området med boliger for ulike grupper og flere arbeidsplasser.
- Jobbe for raskest mulig realisering av Fyllingsdalen kulturhus.
- Bygge nytt tilbygg til Fyllingsdalen idrettshall.
- Se på muligheten for å bidra til realisering av Betanien-landsbyen.

- Bevare og utvikle de sammenhengende grøntområdene i Fyllingsdalen
- Jobbe for mer sykkelparkering og muligheter for elbillading i Fyllingsdalen.
- Oppgradere Ortuparken, utvikle nærmiljøanlegg på Helgeplassen og sikre varig vern av Kanadaskogen.

Laksevåg og Loddefjord

- Pusse opp Laksevåghallen og ny Alvøen idrettshall for å gi barn og unge i bydelen et fantastisk idrettstilbud, med nytt 25m-basseng og opplæringsbasseng ved Laksevåghallen.
- Se på muligheten for å etablere en turvei rundt Bjørndalspollen, skjermet for trafikk og med badeplass innerst i pollen.
- Etablere Fysak og nytt Elvetun ungdomshus.
- Bygge Frieda Fasmer sykehjem
- Videreføre områdesatsingen og jobbe for å ivareta Laksevågs særpreg samtidig som bydelen blir enda bedre.

Fana og Ytrebygda

- Utvikle Nesttun, ta vare på historien og bidra til at Nesttun sentrum er et levende sted med gode tilbud.
- Jobbe for bedre og mer effektivt kollektivtilbud og trygge skoleveier.
- Realisere idrettsanlegg i Sædalen og på Søreide, bygge Søreide ungdomsskole og rehabilitere bassenget på Slåtthaug.
- Fortsette arbeidet med planlegging av nytt svømmebasseng for Fana og Ytrebygda.
- Ta vare på naturområder i bydelen og jobbe for en bærekraftig flomsikring av Nesttunvassdraget som ivaretar fiskebestanden og bidrar til omgivelsene.
- Utvikle skianlegget på Totland for å gi hele byen tilgang på vinterfriluftsliv.
- Jobbe for trygge, rusfrie tilbud for ungdommer i Fana og Ytrebygda.

Årstad

- Bygge ny Slettebakken skole
- Legge til rette for å etablere ungdomsklubber i bygg som står ubrukt på ettermiddagene, spesielt i områdene Slettebakken og Løvstakksiden.
- Utvikle en treplan for Årstad bydel, som den for Bergenhus bydel.
- Sørge for at alle lekeplasser/balbinger blir tilstrekkelig rustet opp.
- Gi Krohnsminde idrettsplass egen idrettshall med tilstrekkelige garderober og tribune.
- Erstatte Bergenshallen, Turnkassen og Gimlehallen med nye haller, ny ishall, ny flerbrukshall og to nye kunstgressbaner.

Åsane

- Bygge Bybanen til Åsane, styrke busstilbudet med lokal- og ekspressbusser og vurdere hurtigbåt fra Salhus/Steinestø.
- Jobbe for byutvikling langs bybanetraseen og sikre utvikling av næringsarealer for jobbskaping.
- Prioritere å bygge nytt Midtbygda sykehjem.
- Bygge flerbrukshall på Mjølkeråen og sørge for mer halltid til idrettslagene.
- Sørge for sykkelveier på områder som trenger det, som Salhusveien og Vikaleitet.
- Vurdere å utvide kommunens områdesatsing til Toppe.
- Bygge park og lekeplass på C-tomten, få Dalaelven fram i lyset og sikre varig vern av Åstveitskogen.
- Bygge opp FYSAK-tilbudet i Åsanehallen og jobbe videre for permanent FYSAK-hall i kombinasjon med ny svømmehall.